<u>અસ્વીકરણ</u>: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

<u>DISCLAIMER</u>: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

===

ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલય, અમદાવાદ સમક્ષ

આર/સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૮૫૯૦/૨૦૧૮

સાથે

આર/સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૮૫૯૧/૨૦૧૮

સાથે

આર/સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૮૫૯૨/૨૦૧૮

સાથે

આર/સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૮૫૯૩/૨૦૧૮

સાથે

આર/સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૮૫૯૪/૨૦૧૮

સાથે

આર/સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૮૫૯૫/૨૦૧૮

સાથે

આર/સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૮૬૦૫/૨૦૧૮

સાથે

આર/સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૮૬૪૧/૨૦૧૮

સાથે

આર/સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૮૭૨૯/૨૦૧૮

સાથે

આર/સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૮૭૪૫/૨૦૧૮

સાથે

આર/સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૮૭૪૭/૨૦૧૮

સાથે

આર/સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૮૯૦૨/૨૦૧૮

સાથે

આર/સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૮૯૨૫/૨૦૧૮

સાથે

આર/સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૮૯૭૪/૨૦૧૮

સાથે

આર/સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૮૯૯૭/૨૦૧૮

સાથે

આર/સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૮૯૯૮/૨૦૧૮

સાથે

આર/સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૯૦૪૦/૨૦૧૮

સાથે

આર/સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૯૦૪૫/૨૦૧૮

સાથે

આર/સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૯૦૪૬/૨૦૧૮

સાથે

આર/સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૯૦૫૭/૨૦૧૮

સાથે

આર/સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૯૦૬૦/૨૦૧૮

સાથે

આર/સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૯૦૭૫/૨૦૧૮

સાથે

આર/સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૯૩૪૬/૨૦૧૮

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તી આર. સુભાષ રેડ્ડી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તી વિપુલ એમ. પંચોલી

==

૧	શું સ્થાનિક સમાચારપત્રોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપી શકાય?	હા
૨	રિપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?	હા
૩	શું માનનીય ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની અંતિમ નકલ જોવા માગે છે?	ના
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઇ હુકમના અર્થઘટન અંગેનો કાયદાનો કોઇ મહત્વનો પ્રશ્ન સમાવિષ્ટ છે?	હા

==

તક્ષ વિજયભાઇ હદવાણી

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય

==

<u>સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન્સમાં ઉપસ્થિતિ :–</u>

સંબંધિત યાચિકાઓમાં યાચિકાકર્તાઓ વતી શ્રી શાલિન મહેતા, સિનિયર એડવોકેટ, શ્રી પી.પી. મજમુદાર, શ્રી ડી.સી. સેજપાલ, શ્રી રાહુલ શર્મા, શ્રી ભવદત્ત ભટ્ટ, શ્રી વાય.એચ. મોતીરામાણી, સુશ્રી નિધિ બારોટ, શ્રી રવિ કર્ણાવત, શ્રી પી.જે. મહેતા, શ્રી જીગર દવે, સુશ્રી કે.જે. બ્રહ્મભટ્ટ, સુશ્રી વર્ષા બ્રહ્મભટ્ટ અને સુશ્રી પૂજા ભારદ્વાજ

સામાવાળા–રાજ્ય વતી શ્રી કમલ ત્રિવેદી, એડવોકેટ જનરલ સાથે સુશ્રી સંગિતા વિશેન, એ.જી.પી.

સામાવાળા–પક્ષકારો વતી શ્રી એસ.એન. શેલત, સિનિયર એડવોકેટ, શ્રી ડી.સી. દવે, સિનિયર એડવોકેટ, શ્રી અંશિન દેસાઈ, સિનિયર એડવોકેટ, શ્રી અમિત ઠક્કર, શ્રી હેમાંગ પરીખ, શ્રી રસેશ પરીખ

સામાવાળા–એડમિશન કમિટી વતી શ્રી કે.એમ. અંતાણી, એ.જી.પી.

===

કોરમ: **માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ આર. સુભાષ રેડ્ડી**

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ વિપુલ આર. પંચોલી

તારીખ: ૨૫/૦૬/૨૦૧૮

મૌખિક ચુકાદો

(માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ આર. સુભાષ રેડ્ડી દ્વારા)

[૧] ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ દાખલ કરાયેલી અરજીઓના આ સમૂહમાં, અરજદારો વિદ્યાર્થીઓ કે જેમણે તેમનું ૧૨મું ધોરણ પૂર્ણ કર્યું છે અને મેડિકલ કોર્સીસના પ્રવાહમાં પ્રવેશ મેળવવા માંગે છે, તેમણે ગુજરાત પ્રોફેશનલ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોલેજીસ ઓર ઈન્સ્ટિટ્યુશન્સ (રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન એન્ડ ફિક્સેશન ઓફ ફીસ) એક્ટ, ૨૦૦૭ ની કલમ ૨૦ હેઠળની સત્તાના ઉપયોગથી ઘડવામાં આવેલા ધી ગુજરાત પ્રોફેશનલ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોર્સીસ (રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન ઈન અંડરગ્રેજ્યુએટ કોર્સીસ)

રૂલ્સ, ૨૦૧૭ (ટૂંકમાં 'સદર રૂલ્સ ૨૦૧૭') હેઠળ ગુજરાત પ્રોફેશનલ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોર્સીસમાં પ્રવેશ માટે અધિસૂચિત પાત્રતાના માપદંડોને પડકાર્યા છે.

[૨] પ્રાથમિક રીતે, આ પડકાર ઉપર જણાવેલ સદર રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના રૂલ ૪(૩) (૨) અને રૂલ ૪(૧–એ) સામે છે. જોકે અરજીઓમાં હકીકતલક્ષી પાસાઓમાં થોડી ભિન્નતા છે, તેમ છતાં, તમામ અરજીઓમાં પડકાર માત્ર ઉપર જણાવેલ સદર રૂલ્સ સામે જ હોવાથી, આથી, તેઓની સુનાવણી એકસાથે કરવામાં આવી રહી છે અને આ સામાન્ય ચુકાદા દ્ધારા તેનો નિકાલ કરવામાં આવી રહ્યો છે.

[૩] જે રૂલ્સ અમલમાં છે તે વર્ષ ૨૦૧૭ ના છે. તારીખ ૦૪.૦૫.૨૦૧૮ ના જાહેરનામા દ્ધારા, સદર રૂલ્સમાં સુધારા મારફતે રૂલ ૪(૧–એ) ઉમેરવામાં આવ્યો છે. સદર રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના રૂલ ૫ મુજબ, પ્રવેશ માટેની કુલ બેઠકોમાંથી ૧૫% ઓલ ઈન્ડિયા ક્વોટાના ઉમેદવારો માટે અનામત રાખવામાં આવી છે અને પ્રવેશ માટેની બાકીની ૮૫% બેઠકો વિવિધ કેટેગરીઝ હેઠળ ગુજરાત મૂળના ઉમેદવારો માટે અનામત રાખવામાં આવી છે.

[૪] શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૧૭–૧૮ માટે લાગુ કરવામાં આવેલા ૨૦૧૭ ના રૂલ્સ પહેલાં, સમાન પ્રકારના રૂલ્સ, ૨૦૧૬ અમલમાં હતા. રૂલ્સ, ૨૦૧૬ માં પાત્રતા માપદંડ જે શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૧૬–૧૭ માટે લાગુ પડતા હતા તે નીચે મુજબ હતા :–

"૪. સરકારી બેઠકો અને મેનેજમેન્ટ બેઠકોના કિસ્સામાં પ્રવેશ માટેની પાત્રતા :– સરકારી અને મેનેજમેન્ટ બેઠકો પર પ્રવેશ મેળવવાની ઈચ્છા ધરાવતા ઉમેદવાર :–

(૧) ભારતના નાગરિક હોવા જોઈએ: પરંતુ શરત એ છે કે જે ઉમેદવારના માતાપિતા ભારતીય મૂળના હોય અને ભારતીય નાગરિકત્વ ધરાવતા ન હોય અને ભારતીય નાગરિકત્વ માટે અરજી કરી હોય, તેમણે કાઉન્સેલિંગની તારીખ પહેલાં એડમિશન કમિટી સમક્ષ આવી અરજી સબમિટ કર્યાનો પુરાવો રજૂ કરવો જરૂરી રહેશે. આવા ઉમેદવારને આગામી વર્ષની ૩૧મી જુલાઈના રોજ અથવા તે પહેલાં ભારતીય નાગરિકત્વ પ્રાપ્ત કર્યાનું પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવાની શરતે કામચલાઉ ધોરણે પ્રવેશ આપવામાં આવશે, જેમાં નિષ્ફળ જતાં કોઈપણ નોટિસ વિના તેમનો કામચલાઉ પ્રવેશ રદબાતલ ગણવામાં આવશે.

(૨) જે શૈક્ષણિક વર્ષ માટે પ્રવેશ લેવામાં આવી રહ્યો છે તે વર્ષની ૩૧મી ડિસેમ્બરના રોજ ૧૭ વર્ષની ઉંમર પૂર્ણ કરી હોવી જોઈએ.

(૩) લાયકાતની પરીક્ષા "બી ગ્રુપ" અથવા "એબી ગ્રુપ" સાથે નીચે મુજબથી પાસ કરેલી હોવી જોઈએ –

(૧) ગુજરાત બોર્ડ; અથવા

(૨) સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ સેકન્ડરી એજ્યુકેશન શરત એ છે કે ઉમેદવારે જે શાળામાં અભ્યાસ કર્યો છે તે ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી હોય; અથવા

(૩) કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયન સ્કૂલ સર્ટિફિકેટ એક્ઝામિનેશન બોર્ડ, નવી દિલ્હી શરત એ છે કે ઉમેદવારે જે શાળામાં અભ્યાસ કર્યો છે તે ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી હોય.

(૪) એમ.બી.બી.એસ. અને બી.ડી.એસ. કોર્સીસની મેનેજમેન્ટ બેઠકોના કિસ્સામાં વર્તમાન શૈક્ષણિક વર્ષમાં લેવાયેલી નીટ માં લાયકાત મેળવેલી હોવી જોઈએ અને એમ.બી.બી.એસ. અને બી.ડી.એસ. કોર્સની મેનેજમેન્ટ બેઠકો સિવાયના તમામ કોર્સીસમાં સરકારી અને મેનેજમેન્ટ બેઠકો પર પ્રવેશ માટે વર્તમાન શૈક્ષણિક વર્ષમાં લેવાયેલ ગુજરાત કોમન એન્ટ્રન્સ ટેસ્ટમાં લાયકાત મેળવેલી હોવી જોઈએ.

ઉપરોક્ત સદર રૂલ્સ પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે ઉમેદવારોએ ગુજરાત બોર્ડ, અથવા સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ સેકન્ડરી એજ્યુકેશનમાંથી શરત એ છે કે ઉમેદવારે જે શાળાઓમાં અભ્યાસ કર્યો છે તે ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી હોય; અથવા કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયન સ્કૂલ સર્ટિફિકેટ એક્ઝામિનેશન્સ બોર્ડ, નવી દિલ્હીમાંથી શરત એ છે કે ઉમેદવારે જે શાળામાં અભ્યાસ કર્યો છે તે ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી હોય, તેમાંથી બી ગ્રુપ અથવા એબી ગ્રુપ સાથે લાયકાતની પરીક્ષા પાસ કરી હોવી જોઈએ.

[૫] ઉપરોક્ત સદર રૂલ્સને રદ કરીને, વર્ષ ૨૦૧૭ માં નવા રૂલ્સ ઘડવામાં આવ્યા હતા, જે ૨૩.૦૬.૨૦૧૭ ના રોજ અધિસૂચિત કરવામાં આવ્યા હતા. સદર રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના રૂલ ૪ હેઠળ પાત્રતાનો માપદંડ નીચે મુજબ છે :–

"૪. પ્રવેશ માટેની પાત્રતા: પ્રવેશ મેળવવાની ઈચ્છા ધરાવતા ઉમેદવાર :–

(૧) ભારતના નાગરિક હોવા જોઈએ: પરંતુ શરત એ છે કે જે ઉમેદવારના માતાપિતા ભારતીય મૂળના હોય અને ભારતીય નાગરિકત્વ ધરાવતા ન

હોય અને ભારતીય નાગરિકત્વ માટે અરજી કરી હોય, તેમણે કાઉન્સેલિંગની તારીખ પહેલાં એડમિશન કમિટી સમક્ષ આવી અરજી સબમિટ કર્યાનો પુરાવો રજૂ કરવો રહેશે. આવા ઉમેદવારને આગામી વર્ષની ૩૧મી જુલાઈના રોજ અથવા તે પહેલાં ભારતીય નાગરિકત્વ પ્રાપ્ત કર્યાનું પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવાની શરતે કામચલાઉ ધોરણે પ્રવેશ આપવામાં આવશે, જેમાં નિષ્ફળ જતાં કોઈપણ નોટિસ વિના તેમનો કામચલાઉ પ્રવેશ રદબાતલ ગણવામાં આવશે વધુમાં શરત એ છે કે નોન રેસિડેન્ટ ઈન્ડિયન બેઠક પર પ્રવેશ મેળવવા માંગતા ઉમેદવારો નોન રેસિડેન્ટ ઈન્ડિયન અથવા નોન રેસિડેન્ટ ઈન્ડિયનના બાળકો અથવા વાલીપણા હેઠળ હોવા જોઈએ..

(૨) જે શૈક્ષણિક વર્ષ માટે પ્રવેશ લેવામાં આવી રહ્યો છે તે વર્ષની ૩૧મી ડિસેમ્બરના રોજ ૧૭ વર્ષની ઉંમર પૂર્ણ કરી હોવી જોઈએ.

(૩) ૧૦મું અને ૧૨મું લાયકાતની પરીક્ષા "બી ગ્રુપ" અથવા "એબી ગ્રુપ" સાથે નીચે મુજબથી પાસ કરેલી હોવી જોઈએ –

(૧) ગુજરાત બોર્ડ; અથવા

(૨) સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ સેકન્ડરી એજ્યુકેશન શરત એ છે કે ઉમેદવારે જે શાળામાં અભ્યાસ કર્યો છે તે ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી હોય; અથવા

(૩) કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયન સ્કૂલ સર્ટિફિકેટ એક્ઝામિનેશન બોર્ડ, નવી દિલ્હી શરત એ છે કે ઉમેદવારે જે શાળામાં અભ્યાસ કર્યો છે તે ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી હોય. શરત એ છે કે નોન રેસિડેન્ટ ઇન્ડિયન બેઠક પર પ્રવેશ મેળવવા માંગતા ઉમેદવારે ભૌતિકશાસ્ત્ર, રસાયણશાસ્ત્ર અને જીવવિજ્ઞાન સાથે કોઈપણ જગ્યાએથી લાયકાતની પરીક્ષા પાસ કરેલી હોવી જોઈએ..

(૪) એમ.બી.બી.એસ., બી.ડી.એસ., બી.એ.એમ.એસ., બી.એચ.એમ.એસ., બી.એન.એ.ટી. ના કિસ્સામાં વર્તમાન શૈક્ષણિક વર્ષમાં લેવાયેલી નીટ માં લાયકાત મેળવેલી હોવી જોઈએ;

(૫) પ્રવેશ માટે લઘુત્તમ લાયકાતનું ધોરણ: કોઈપણ ઉમેદવારને પ્રોફેશનલ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોર્સીસમાં પ્રવેશ આપવામાં આવશે નહીં જ્યાં સુધી તે નીચે મુજબ લઘુત્તમ લાયકાતની ટકાવારી / પર્સેન્ટાઇલ સહિત પાત્રતાના માપદંડોને પૂર્ણ ન કરે :

(એ) એમ.બી.બી.એસ., બી.ડી.એસ., બી.એ.એમ.એસ., બી.એચ.એમ.એસ., બી.એન.એ.ટી. કોર્સીસ માટે લઘુત્તમ લાયકાતનું ધોરણ: વર્તમાન શૈક્ષણિક વર્ષની એચ.એસ.સી. પરીક્ષા અને નીટ માં પાત્રતા માપદંડ.

[૫.૧] ૮૫% ક્વોટા માટે પાત્ર બનવા માટે, સદર રૂલ મુજબ, ઉમેદવારોએ ૧૦મું અને ૧૨મું ધોરણ લાયકાતની પરીક્ષા "બી ગ્રુપ" અથવા "એબી ગ્રુપ" સાથે ગુજરાત બોર્ડમાંથી, અથવા સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ સેકન્ડરી એજ્યુકેશનમાંથી અથવા કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયન સ્કૂલ સર્ટિફિકેટ બોર્ડ, નવી દિલ્હીમાંથી પાસ કરેલી હોવી જોઈએ શરત એ છે કે ઉમેદવારે જે શાળાઓમાં અભ્યાસ કર્યો છે તે ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી હોય.

[૫.૨] ગુજરાત બોર્ડ અથવા ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળા ધરાવતા અન્ય કોઈ બોર્ડમાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કરવાની આવશ્યકતા સદર રૂલ્સ, ૨૦૧૭ માં રજૂ કરવામાં આવી છે. સદર રૂલ્સ કે જે અમલમાં છે અને જે શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૧૮–૧૯ ના પ્રવેશ માટે લાગુ પડે છે, તેમાં તારીખ ૦૪.૦૫.૨૦૧૮ ના

જાહેરનામા દ્વારા સુધારો કરવામાં આવ્યો છે. સદર સુધારાના આધારે, રૂલ ૪ ના પેટા–રૂલ ૧ પછી, (૧–એ) ઉમેરવામાં આવ્યો છે. સદર રૂલ ૪(૧–એ) મુજબ, ઉમેદવાર ગુજરાત રાજ્યનું ડોમિસાઈલ હોવો જોઈએ. રૂલ ૪ ના પેટા રૂલ ૫ ને પણ અવેજ કરવામાં આવ્યો છે. તારીખ ૦૪.૦૫.૨૦૧૮ ના રોજ અધિસૂચિત સુધારાની હદ સુધી રૂલ ૪ માં થયેલો સુધારો નીચે મુજબ વંચાય છે :–

"૩. સદર રૂલ્સમાં, રૂલ ૪ માં–

(૧) પેટા–રૂલ (૧) માં, "ભારતના નાગરિક હોવા જોઈએ" શબ્દોના સ્થાને "ભારતના નાગરિક અથવા ભારતના ઓવરસીઝ નાગરિક હોવા જોઈએ" શબ્દો અવેજ કરવામાં આવશે.

(૨) પેટા–રૂલ (૧) પછી, નીચેનો પેટા–રૂલ ઉમેરવામાં આવશે એટલે કે:–

"(૧–એ) ગુજરાત રાજ્યનું ડોમિસાઈલ હોવા જોઈએ"

(૩) પેટા–રૂલ (૩) માં, ખંડ (૩) પછી અને તેની હેઠળની શરત પહેલાં નીચેના ખંડો ઉમેરવામાં આવશે એટલે કે:–

"(૪) ધ ઈન્ટરનેશનલ સ્કૂલ બોર્ડ (ઈન્ટરનેશનલ બેકલોરેટ અને કેમ્બ્રિજ) શરત એ છે કે ઉમેદવારે જે શાળામાં અભ્યાસ કર્યો છે તે ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી હોય; અથવા

(૫) ધ નેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઓપન સ્કૂલિંગ શરત એ છે કે ઉમેદવારે જે શાળામાં અભ્યાસ કર્યો છે તે ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી હોય".

(૪) પેટા–રૂલ (૫) માટે, નીચે મુજબ અવેજ કરવામાં આવશે, એટલે કે:–

"(૫) પ્રવેશ માટે લઘુત્તમ લાયકાતનું ધોરણ : કોઈપણ ઉમેદવારને સરકારી બેઠકો, મેનેજમેન્ટ બેઠકો અને એન.આર.આઈ. બેઠકોમાં એમ.બી.બી.એસ., બી.ડી.એસ., બી.એ.એમ.એસ., બી.એચ.એમ.એસ. અને બી.એન.એ.ટી. કોર્સીસમાં પ્રવેશ આપવામાં આવશે નહીં જ્યાં સુધી તે / તેણી સંબંધિત કાઉન્સિલ / કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે તે મુજબ વર્તમાન શૈક્ષણિક વર્ષની એચ.એસ.સી. પરીક્ષા અને નીટ માં લઘુત્તમ લાયકાતનું ધોરણ ધરાવતા ન હોય અને સદર રૂલ્સ હેઠળ પાત્રતાના માપદંડો પૂર્ણ ન કરે."

[૬] કેટલાક કિસ્સાઓમાં, અરજદારો / ઉમેદવારો કે જેઓ ગુજરાત રાજ્યના ડોમિસાઈલ હોવા છતાં, પરંતુ જેમણે ૧૦મું ધોરણ ગુજરાત રાજ્યની બહાર પાસ કર્યું છે, તેઓ સદર રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના રૂલ ૪(૩) (૨) ની માન્યતા અંગે સવાલ ઉઠાવી રહ્યા છે. એવા કેટલાક ઉમેદવારો છે જેઓ ડોમિસાઈલના પાત્રતા માપદંડને પૂર્ણ કરે છે, પરંતુ ગુજરાત રાજ્યની બહારથી ૧૦મું અને ૧૨મું ધોરણ લાયકાતની પરીક્ષા પાસ કરી છે. કેટલાક કિસ્સાઓમાં, ઉમેદવારો ગુજરાત રાજ્યના ડોમિસાઈલ છે અને ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળા ધરાવતા ગુજરાત બોર્ડ અથવા સેન્ટ્રલ બોર્ડમાંથી લાયકાતની પરીક્ષા એટલે કે ૧૨મું ધોરણ પાસ કર્યું છે, પરંતુ ગુજરાત રાજ્યની બહારની સંસ્થામાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કર્યું છે. હજુ એક અન્ય પ્રકારના કિસ્સાઓ છે, જ્યાં ઉમેદવારોએ ગુજરાત રાજ્યમાં તેમની સંસ્થા ધરાવતા ગુજરાત બોર્ડ અથવા સી.બી.એસ.ઇ. બોર્ડમાંથી ૧૦મું અને

૧૨મું ધોરણ લાયકાતની પરીક્ષા પાસ કરી છે, પરંતુ તેઓ સદર રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના રૂલ ૪(૧–એ) હેઠળ રજૂ કરાયેલ ડોમિસાઈલના માપદંડને પૂર્ણ કરતા નથી.

[૭] અમે કેટલીક અરજીઓની હકીકતોનો સારાંશ આપીએ છીએ, જે વિવાદના સમગ્ર વ્યાપને આવરી લેશે.

[૭.૧] સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૮૫૯૦/૨૦૧૮. અરજદાર દાવો કરે છે કે તેમનું જન્મસ્થળ ગુજરાત રાજ્યમાં છે અને તેઓ ગુજરાત રાજ્યનું ડોમિસાઈલ પ્રમાણપત્ર ધરાવે છે. અરજદારના માતા સિંગલ પૅરેન્ટ છે અને પારિવારિક જરૂરિયાતના કારણે, અરજદારે થોડા વર્ષો માટે ગુજરાત રાજ્યની બહાર પ્રવેશ લેવો પડ્યો હતો. અરજદારે ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળામાંથી લાયકાતની પરીક્ષા એટલે કે ૧૨મું ધોરણ પાસ કર્યું હતું. અરજદારનો કેસ એવો છે કે પારિવારિક જરૂરિયાતને કારણે, તેણે ગુજરાત રાજ્યની બહાર ૧૦મા ધોરણનો અભ્યાસ કરવો પડ્યો હોવાથી, તે વાદગ્રસ્ત રૂલ્સના રૂલ ૪(૩) (૨) હેઠળ અધિસૂચિત કર્યા મુજબ પાત્રતાના માપદંડોને પૂર્ણ કરતો નથી. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે અગાઉના રૂલ્સને ધ્યાનમાં લેતા, જેમાં માત્ર ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળાઓમાંથી લાયકાતની પરીક્ષા પાસ કરવાની આવશ્યકતા હોવાથી, તે સમયે પ્રવર્તમાન કાનૂની પરિસ્થિતિને જોતાં, અરજદારે ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી સંસ્થામાંથી ૧૨મા ધોરણનો અભ્યાસ કર્યો હતો, પરંતુ વર્ષ ૨૦૧૭ માં કરવામાં આવેલા સુધારાના આધારે, અરજદાર પાત્રતાના માપદંડો પૂર્ણ કરતો નથી.

[૭.૨] સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૮૫૯૧/૨૦૧૮, ૮૫૯૩/૨૦૧૮, ૮૫૯૪/૨૦૧૮, ૮૫૯૫/૨૦૧૮ અને ૮૬૦૫/૨૦૧૮. આ અરજીઓમાં, અરજદારો ડોમિસાઈલ માપદંડ માટે લાયક હોવા છતાં, પરંતુ તેમણે પોતાનું ૧૦મું ધોરણ ગુજરાત રાજ્યની બહારની સંસ્થામાંથી પાસ કર્યું હોવાથી, તેઓ પાત્રતાના માપદંડો પૂર્ણ કરતા નથી. આવા કિસ્સાઓમાં, જ્યાં અરજદારો ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી સંસ્થામાંથી લાયકાતની પરીક્ષા પાસ કરવાના અને ડોમિસાઈલની આવશ્યકતાને પૂર્ણ કરી રહ્યા છે, પરંતુ તેઓ આગળના માપદંડો પૂર્ણ કરી રહ્યા ન હોવાથી કારણ કે તેમણે ગુજરાત રાજ્યની બહાર આવેલી સંસ્થાઓમાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કર્યું છે, આથી તેઓ આ કોર્ટ સમક્ષ છે.

[૭.૩] સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૮૭૨૯/૨૦૧૮. અરજદારનો કેસ એવો છે કે અરજદારના પિતા એક કંપનીમાં નોકરી કરી રહ્યા છે અને વર્ષ ૨૦૧૨ માં તેમની નિમણૂક વડોદરા ખાતે કરવામાં આવી હતી, જેના આધારે અરજદારે ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળામાં ૭મા ધોરણમાં પ્રવેશ મેળવ્યો હતો. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે ૧૦મા અને ૧૧મા ધોરણમાં પ્રવેશ લેતી વખતે, તેના માતાપિતાએ તે સમયે પ્રવર્તમાન રૂલ્સની ચકાસણી કરી હતી. જ્યારે એવું જાણવા મળ્યું કે અરજદારે પાત્રતા માપદંડો પૂર્ણ કરવા માટે ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી સંસ્થામાંથી ૧૨મું ધોરણ પૂર્ણ કરવું જરૂરી છે, ત્યારે તેણે ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળામાં પોતાનો અભ્યાસ ચાલુ રાખ્યો હતો. અરજદારનો કેસ એવો છે કે જોકે અરજદાર ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળામાંથી ૧૦મું અને ૧૨મું

ધોરણ પાસ કરવાનો પાત્રતા માપદંડ પૂર્ણ કરે છે, પરંતુ વાદગ્રસ્ત સુધારા દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા સદર રૂલ્સના રૂલ ૪(૧-એ) મુજબ તે ડોમિસાઈલની આવશ્યકતાને પૂર્ણ કરતો ન હોવાથી, આથી તે આ કોર્ટ સમક્ષ છે. અરજદારનો કેસ એવો છે કે જ્યારે તેણે ૧૦મા ધોરણનો અભ્યાસ કર્યો હતો અને ૧૧મું અને ૧૨મું ધોરણ કર્યું હતું, ત્યારે પાત્રતાના માપદંડોમાં ડોમિસાઈલની કોઈ આવશ્યકતા નહોતી. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે ૦૪.૦૫.૨૦૧૮ ના રોજ અધિસૂચિત સુધારા દ્વારા ઉમેરવામાં આવેલ વાદગ્રસ્ત રૂલ લાગુ કરી શકાય નહીં અને જ્યારે અરજદારે ૧૦મું ધોરણ પાસ કર્યું હતું અને લાયકાતના કોર્સમાં જોડાયો હતો તે સમયે જે રૂલ્સ અમલમાં હતા તે લાગુ કરવાના રહે છે. અરજદારનો કેસ એવો છે કે જોકે અરજદાર અને તેના પિતા ગુજરાત રાજ્યમાં સ્થાયી થયા છે, પરંતુ રૂલ ૪(૧-એ) ને ધ્યાનમાં લેતાં, અરજદાર પાત્રતાના માપદંડોને પૂર્ણ કરતો નથી.

[૭.૪] સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૮૫૯૨/૨૦૧૮. અરજદારનો કેસ એવો છે કે અરજદારનો જન્મ ગુજરાત રાજ્યમાં થયો હતો અને તે ગુજરાત રાજ્યનો કાયમી રહીશ છે. વધુમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે અરજદારના પિતા યુએઇ માં આવેલી એક કંપનીમાં નોકરી કરતા હતા અને તેથી, અરજદારે યુએઇ માં ૧૦મું ધોરણ પૂર્ણ કર્યું અને તે સમયની પાત્રતા અંગેના રૂલ્સની સ્થિતિ જોતાં, તેણે ૧૧મા ધોરણમાં પ્રવેશ લીધો અને ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી સંસ્થામાંથી ૧૨મા ધોરણની લાયકાતની પરીક્ષા પૂર્ણ કરી. અરજદાર જોકે

ગુજરાતનો કાયમી રહીશ છે, પરંતુ તેણે ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળામાં ૧૦મા ધોરણનો અભ્યાસ કર્યો ન હોવાથી, તે પાત્રતાના માપદંડો પૂર્ણ કરતો નથી. અરજદારનો કેસ એવો છે કે જ્યારે તેણે ૧૦મું ધોરણ પાસ કર્યું તે સમયે જે રૂલ્સ પ્રવર્તમાન હતા તે લાગુ કરવાના રહે છે, પરંતુ તારીખ ૦૪.૦૫.૨૦૧૮ ના જાહેરનામા દ્વારા સુધારેલા અને હાલમાં અમલમાં રહેલા રૂલ્સ નહીં.

[૭.૫] સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૯૦૪૬/૨૦૧૮. અરજદારનો કેસ એવો છે કે અરજદારના પિતા રાજ્ય સરકારમાં વર્ષ ૨૦૧૨ થી સરકારી ડેન્ટલ કોલેજ, જામનગરમાં હેડ ઓફ ડિપાર્ટમેન્ટ અને પ્રોફેસર તરીકે નોકરી કરે છે અને અરજદારના માતા વર્ષ ૨૦૧૩ થી સિદ્ધપુર ડેન્ટલ કોલેજ, પાટણમાં આસિસ્ટન્ટ પ્રોફેસર તરીકે નોકરી કરે છે. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે સંબંધિત સમયે અરજદાર ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળામાં ૮મા ધોરણમાં જોડાયો હતો અને ગુજરાતમાં આવેલી શાળામાંથી તેનું ૧૦મું અને ૧૨મું ધોરણ પૂર્ણ કર્યું. અરજદારના પિતા કાયમ માટે ગુજરાતમાં સ્થાયી થયા છે અને અરજદાર સદર રૂલ્સના રૂલ ૪(૧–એ) મુજબ ડોમિસાઈલની આવશ્યકતાને પૂર્ણ કરતો ન હોવાથી, સદર રૂલ્સ સામે પડકાર કરવામાં આવ્યો છે.

[૭.૬] સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૮૭૪૭/૨૦૧૮. આ અરજી ૨૮ અરજદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી છે, જેઓ દાવો કરે છે કે તેઓએ ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી સંસ્થામાંથી ૧૨મા ધોરણની બોર્ડની પરીક્ષા પાસ કરી છે અને મેડિકલ કોર્સીસમાં પ્રવેશ મેળવવા માટે નીટ –૨૦૧૮ માં ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.

અરજદારોનો કેસ એવો છે કે ગુજરાત રાજ્યની અંદર આવેલી શાળામાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કરવાની આવશ્યકતા વર્ષ ૨૦૧૭ ના રૂલ્સમાં પાત્રતાના માપદંડોમાં સમાવિષ્ટ કરવામાં આવી છે, જે ૨૩.૦૬.૨૦૧૭ ના રોજ અધિસૂચિત કરવામાં આવી હતી, પરંતુ તે પહેલાં વર્ષ ૨૦૧૭ અને તે પહેલાં ઘણા વિદ્યાર્થીઓએ ગુજરાત રાજ્યની બહાર આવેલી શાળાઓમાંથી તેમની ૧૦મા ધોરણની પરીક્ષા પહેલેથી જ પાસ કરી લીધી હતી. તેમનો કેસ એવો છે કે અગાઉ અમલમાં રહેલા રૂલ્સને ધ્યાનમાં લેતાં, જે મુજબ ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળામાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કરવાનો સમાવેશ પાત્રતા માપદંડમાં કરવામાં આવ્યો ન હતો, આથી, વાદગ્રસ્ત રૂલ તેમને લાગુ કરી શકાય નહીં. સદર અરજીમાં, વર્ષ ૨૦૧૮ માં સુધારા મારફતે રજૂ કરાયેલ રૂલ ૪(૧–એ) ને પણ પડકારવામાં આવ્યો છે.

[૭.૭] સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૮૬૪૧/૨૦૧૮. આ અરજીમાં, અરજદારે સદર રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના રૂલ ૪(૩) (૨) ને પડકાર્યો છે, જે ગુજરાતમાં આવેલી શાળાઓમાંથી ૧૦મા ધોરણની પરીક્ષા પાસ કરવાની આવશ્યકતાને ફરજિયાત બનાવે છે. અરજદારોનો કેસ એવો છે કે અરજદારનો જન્મ ગુજરાતમાં થયો હતો અને અરજદારનો પરિવાર વલસાડ શહેરનો છે, જે ગુજરાત રાજ્યની અંદર આવેલું છે. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે અરજદારના પિતા જે કંપનીમાં નોકરી કરતા હતા તેના દ્વારા તેમની બદલી દમણ (યુ.ટી.) ખાતે કરવામાં આવતા, અરજદારે ૫મા ધોરણથી દમણમાં અભ્યાસ કરવો પડ્યો હતો. તેણે ૧૦મું અને ૧૨મું ધોરણ દમણથી ભણ્યું, પરંતુ તે મેડિકલ કોર્સમાં જોડાવા માટે

ઉત્સુક હોવાથી, અગાઉ જે કાનૂની સ્થિતિ અસ્તિત્વમાં હતી તે જોતાં, તેણે ફરીથી ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળામાંથી ૧૧મું ધોરણ અને ૧૨મું ધોરણ પુનરાવર્તિત કર્યું છે. અરજદારનો કેસ એવો છે કે તેણે ફરીથી ૧૧મા અને ૧૨મા ધોરણનો અભ્યાસ કર્યો હોવા છતાં, વાદગ્રસ્ત રૂલને ધ્યાનમાં લેતા, તેણે ૧૦મા ધોરણનો અભ્યાસ દમણથી કર્યો હોવાથી, તે પાત્રતાના માપદંડો પૂર્ણ કરતો નથી.

[૭.૮] સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૮૯૭૪/૨૦૧૮. આ અરજીમાં, સદર રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના રૂલ ૪(૩) (૨) સામે પડકાર છે, કારણ કે અરજદારે રાજસ્થાનમાં આવેલી શાળામાંથી ૧૦મા ધોરણનો અભ્યાસ કર્યો છે. અરજીમાં જણાવ્યા મુજબ, અરજદારનો કેસ એવો છે કે તેનો જન્મ ગુજરાત રાજ્યમાં થયો હતો, તેણે ગુજરાત રાજ્યમાં મુન્દ્રા ખાતે ૬ઠ્ઠા ધોરણ સુધીનો અભ્યાસ કર્યો હતો અને ૭મા થી ૧૦મા ધોરણ સુધી રાજસ્થાનમાં અને ત્યારબાદ, ૧૧મું અને ૧૨મું ધોરણ સુરત એટલે કે ગુજરાત રાજ્યમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. અરજીમાં અરજદારની ફરિયાદ છે કે જોકે તે ગુજરાતનો કાયમી રહીશ છે અને ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી સંસ્થામાંથી લાયકાતની પરીક્ષા પાસ કરી છે, પરંતુ તેણે કેટલીક પારિવારિક જરૂરિયાતોને કારણે રાજસ્થાનથી ૧૦મા ધોરણનો અભ્યાસ કર્યો હોવાથી, આથી તે પાત્રતાના માપદંડોને પૂર્ણ કરતો નથી.

[૭.૯] સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૮૭૪૫/૨૦૧૮, ૮૭૪૭/૨૦૧૮, ૯૦૬૦/૨૦૧૮, ૮૯૯૭/૨૦૧૮ અને ૮૯૯૮/૨૦૧૮. આ એવા કિસ્સાઓ

છે, જેમાં એવા કેટલાક ઉમેદવારોનો સમાવેશ થાય છે જેમણે ગુજરાત રાજ્યમાં ૧૦મા ધોરણનો અભ્યાસ કર્યો નથી. સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૮૭૪૭/૨૦૧૮ અને ૯૦૬૦/૨૦૧૮ માં અરજદારો ડોમિસાઈલના માપદંડ પૂર્ણ કરતા નથી. સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૮૯૯૭/૨૦૧૮ માં, અરજદારોએ ગુજરાત રાજ્યની બહાર ૧૦મું અને ૧૨મું ધોરણ પાસ કર્યું છે અને ડોમિસાઈલનો માપદંડ પણ પૂર્ણ કરતા નથી. સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૮૯૯૮/૨૦૧૮ માં, જોકે અરજદાર ડોમિસાઈલનો માપદંડ પૂર્ણ કરે છે, પરંતુ ગુજરાત રાજ્યની બહારની સંસ્થામાંથી લાયકાતની પરીક્ષા એટલે કે ૧૨મું ધોરણ પાસ કર્યું હોવાથી, તે પાત્રતાના માપદંડો પૂર્ણ કરતો નથી. અન્ય તમામ કિસ્સાઓમાં પણ, સમાન મુદ્દાઓ વિચારણા માટે ઊભા થાય છે. તમામ અરજીઓની હકીકતોને ધ્યાનમાં લેતા, વ્યાપકપણે, તેમને એવા કિસ્સાઓમાં વર્ગીકૃત કરી શકાય છે; જ્યાં ઉમેદવારો ડોમિસાઈલના માપદંડ પૂર્ણ કરતા નથી, કેટલાક કિસ્સાઓમાં ઉમેદવારો ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળામાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કરવાની આવશ્યકતા પૂર્ણ કરતા નથી, અને કેટલાક કિસ્સાઓમાં જ્યાં અરજદારો ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી સંસ્થામાંથી ૧૦મું અને ૧૨મું ધોરણ પાસ કરવાના માપદંડ પૂર્ણ કરતા નથી.

[૮] અરજીઓના આ સમૂહમાં, મેટર્સ વહેલી લેવા માટે સિવિલ એપ્લિકેશન્સ દાખલ કરવામાં આવી હતી, જે પ્રતિવાદી સ્ટેટ દ્વારા વ્યક્ત કરાયેલી તાકીદને ધ્યાનમાં રાખીને મંજૂર કરવામાં આવી હતી. અમારા ધ્યાન પર લાવવામાં આવ્યું

છે કે પ્રવેશ માટે એમ.સી.આઇ. દ્વારા અધિસૂચિત શેડ્યૂલ મુજબ, કાઉન્સેલિંગ ૨૫.૦૬.૨૦૧૮ થી શરૂ થશે. વ્યક્ત કરાયેલી તાકીદને ધ્યાનમાં રાખીને, વિદ્વાન એડવોકેટ જનરલ દ્વારા આ મેટર્સનો આખરી નિકાલ કરવા માટે વિનંતી કરવામાં આવી છે. અમે ૨૨.૦૬.૨૦૧૮ ના રોજ સુનાવણી પૂર્ણ કરી હોવાથી અને વ્યક્ત કરાયેલી તાકીદને ધ્યાનમાં રાખીને, આ ચુકાદા દ્વારા આજે આ મેટર્સનો નિકાલ કરવામાં આવી રહ્યો છે.

[૯] સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૮૫૯૦/૨૦૧૮ માં પ્રથમ પ્રતિવાદી – સ્ટેટ વતી સોગંદનામા પરનો પ્રત્યુત્તર દાખલ કરવામાં આવ્યો છે. વિદ્વાન એડવોકેટ જનરલે આ તમામ અરજીઓમાં સદર પ્રત્યુત્તરને સામાન્ય તરીકે ગણવા વિનંતી કરી છે. સોગંદનામા પરના પ્રત્યુત્તરમાં, અરજદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીઓમાંના વિવિધ આક્ષેપોને નકારી કાઢતા, જેમાં ધી ગુજરાત પ્રોફેશનલ મેડિકલ કોર્સીસ (રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન ઇન અંડરગ્રેજ્યુએટ કોર્સીસ) (એમેન્ડમેન્ટ) રૂલ્સ, ૨૦૧૮ દ્વારા સુધારેલા ધી ગુજરાત પ્રોફેશનલ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોર્સીસ (રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન ઇન અંડરગ્રેજ્યુએટ કોર્સીસ) રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના રૂલ ૪ ના પેટા–રૂલ (૩) ના ખંડ (૨) ના પેટા–રૂલ (૧–એ) સામે પડકાર કરવામાં આવ્યો છે, તેમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે સદર રૂલ્સ સંપૂર્ણપણે કાયદેસર અને માન્ય છે અને વિવિધ ચુકાદાઓમાં નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટ તેમજ આ કોર્ટ દ્વારા પ્રસ્થાપિત સિદ્ધાંતો સાથે સુસંગત છે. એમ જણાવતા કે સદર રૂલ્સ ગુજરાત પ્રોફેશનલ

મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોલેજીસ ઓર ઈન્સ્ટિટ્યુશન્સ (રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન એન્ડ ફિક્સેશન ઓફ ફીસ) એક્ટ, ૨૦૦૭ ની કલમ ૨૦ હેઠળની સત્તાઓના ઉપયોગથી ઘડવામાં આવ્યા છે, પ્રતિવાદી–સ્ટેટનો કેસ નીચે મુજબ છે :–

(એ) રાજ્ય સરકારને કયા સ્ત્રોતોમાંથી પ્રવેશ આપવામાં આવશે તે નક્કી કરવાના અધિકારનો ઈનકાર કરી શકાય નહીં.

(બી) ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી સી.બી.એસ.ઇ. શાળાઓમાંથી ૧૦મું અને ૧૨મું ધોરણ લાયકાતની પરીક્ષા પાસ કરેલી હોવા અંગેની સદર રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના રૂલ ૪(૩) (૨) ની આવશ્યકતા એ રાજ્યના ડોમિસાઈલને આગળ વધારવાની આવશ્યકતા સિવાય બીજું કંઈ નથી.

(સી) તે સર્વવિદિત છે કે મેડિકલ કોલેજો દ્વારા તબીબી શિક્ષણ આપવા માટે તેની જાળવણી કરવા માટે નોંધપાત્ર નાણાંની જરૂર પડે છે અને તેથી, રાજ્યમાં પ્રવર્તતી શિક્ષણ પ્રણાલીનો ફાયદો મોટાભાગે રાજ્યને લાભ આપે તે જોવાનું રાજ્ય સરકારના પક્ષે ખૂબ જ વ્યાજબી છે. આ હેતુ માટે, રાજ્યની મેડિકલ કોલેજોમાં આપવામાં આવતા અંડરગ્રેજ્યુએટ એમ.બી.બી.એસ. કોર્સમાં પ્રવેશ આપવા માટે રાજ્ય દ્વારા સદર પાસાઓને વધુ મહત્વ આપવા કાયદેસર રીતે માન્ય છે અને તેમાં કંઈ ખોટું નથી. સદર રૂલ્સના ઉપરોક્ત રૂલ ૪(૧–એ) અને ૪(૩) (૨) ને મનસ્વી અને ગેરવાજબી કહી શકાય નહીં. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે સદર રૂલ્સ સમજી શકાય તેવા તફાવત પર આધારિત છે અને ગુજરાત રાજ્યમાં અપાતા તબીબી શિક્ષણ માટે સદર વર્ગીકરણ અને ઉદ્દેશ્ય વચ્ચે સંબંધ રહેલો છે.

(ડી) એમ જણાવતા કે કેસોના આ સમૂહમાં વિચારણા હેઠળ આવતા મુદ્દાઓ હવે રેસ–ઈન્ટિગ્રા રહ્યા નથી, (૧૯૮૪) ૩ એસ.સી.સી. ૬૫૪ માં નોંધાયેલ પ્રદીપ જૈન (ડો.) વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયાના કેસના ચુકાદા અને (૧૯૮૫) ૩ એસ.સી.સી. ૭૨૭ માં નોંધાયેલ દિનેશ કુમાર (ડો.) વિ. મોતીલાલ નેહરુ મેડિકલ કોલેજના કેસના ચુકાદાનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે. ઉપરોક્ત કેસો દ્વારા, એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે રાજ્ય સરકાર ગુજરાત રાજ્યની અંદર આવેલી કોઈપણ સંસ્થામાંથી ૧૨મા ધોરણની પરીક્ષા પાસ કરી હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓ પૂરતી જ મર્યાદિત રાખીને મેરિટના આધારે ૮૫% બેઠકો અનામત રાખવાની સત્તા ધરાવે છે અને બાકીની ૧૫% બેઠકો ઓલ ઈન્ડિયા ક્વોટાની છે, જે નીટ પરીક્ષાના આધારે ભરવામાં આવશે.

(ઇ) વધુમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે રાજ્યની માન્ય સંસ્થામાંથી ૧૦મું ધોરણ અને ૧૨મું ધોરણ ભણ્યા હોવાની આવશ્યકતા કાયદેસર અને માન્ય ઠેરવવામાં આવી છે, આથી, એવું કહી શકાય નહીં કે જોગવાઈઓ મનસ્વી છે અને ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ નો ભંગ કરનારી છે.

(એફ) એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે ૨૦૧૫–૧૬ થી ૨૦૧૬–૧૭ ના સમયગાળા દરમિયાન, રાજ્ય દ્વારા મેડિકલ કોલેજોમાં આપવામાં આવતા અંડરગ્રેજ્યુએટ એમ.બી.બી.એસ. કોર્સમાં પ્રવેશ માટે રાજ્ય દ્વારા નક્કી કરાયેલ પાત્રતાનો માપદંડ ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળાઓમાંથી ૧૨મા ધોરણની લાયકાતની પરીક્ષા પાસ કરેલ હોવા અંગેનો હતો. સદર સમયગાળા દરમિયાન, એવું જાણવા મળ્યું હતું કે રાજ્યની બહારના ઘણા વિદ્યાર્થીઓ રાજ્યમાં આવતા, ૧૨મા ધોરણમાં અભ્યાસ કરતા અને પ્રથમ વર્ષના એમ.બી.બી.એસ. કોર્સમાં પ્રવેશ મેળવતા હતા, જેઓ બધા એમ.બી.બી.એસ. કોર્સ પૂર્ણ કર્યા પછી તેમના સંબંધિત હોમ સ્ટેટમાં પાછા જવા માટે ઉત્સુક હતા, જેના પરિણામે, રાજ્યના વિદ્યાર્થીઓ પ્રવેશ

મેળવવાથી વંચિત રહી જતા હતા. આને ધ્યાનમાં રાખીને, કાળજીપૂર્વકની તપાસ કર્યા પછી, રાજ્યમાં આવેલી શાળાઓમાંથી ૧૦મું ધોરણ અને ૧૨મું ધોરણ લાયકાતની પરીક્ષા પાસ કરવાની આવશ્યકતાનો સમાવેશ કરીને ૨૦૧૭ ના પ્રવેશ માટેના રૂલ્સ ઘડવામાં આવ્યા હતા. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે વર્ષ ૨૦૧૭ દરમિયાન, કેટલીક અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવી હતી અને અરજીઓ એટલે કે સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૨૩૦૩/૨૦૧૭ અને અન્યમાં, રાજ્ય સરકારે આ કોર્ટને ખાતરી આપી હતી કે પ્રવેશ આપતી વખતે રાજ્યમાં આવેલી શાળાઓમાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કરવાની આવશ્યકતાનો આગ્રહ ન રાખવામાં આવે. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે તેના પરિણામે, ગુજરાત રાજ્યની બહારના આશરે ૪૦૦ થી વધુ વિદ્યાર્થીઓએ રાજ્યની મેડિકલ કોલેજો દ્વારા આપવામાં આવતા અંડરગ્રેજ્યુએટ એમ.બી.બી.એસ. કોર્સમાં પ્રવેશ મેળવ્યો હતો.

(જી) એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે રાજ્ય સરકાર પ્રશ્નવાળી મેડિકલ કોલેજોની જાળવણી માટે દર વર્ષે નોંધપાત્ર રકમ ખર્ચે છે અને તેથી, મેરિટ પર અંડરગ્રેજ્યુએટ એમ.બી.બી.એસ. કોર્સમાં પ્રવેશ મેળવવામાં સફળ થનારા રાજ્યના કાયમી રહીશ પાસેથી અપેક્ષા રાખવામાં રાજ્યના પક્ષે કંઈ ખોટું નથી. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે અભ્યાસ પૂર્ણ કર્યા પછી, રાજ્યની મોટાભાગની જનતાના લાભ માટે આવા વ્યક્તિઓ મારફતે રાજ્ય પાસે તબીબી સેવાઓની ઉપલબ્ધતા રહેશે. એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે દેશભરમાં અન્ય રાજ્યોમાં પણ ૧૦મું અને ૧૨મું ધોરણ પાસ કરવાની આવશ્યકતા છે.

(એચ) સદર રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના રૂલ ૪(૧-એ) અને ૪(૩)(૨) ના પડકારના સંબંધમાં અરજદારો દ્વારા કરવામાં આવેલા આક્ષેપોના સંદર્ભમાં, એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે અરજદારોએ અરજ કર્યા મુજબનું

ડિક્લેરેશન માંગવા માટે કોઈ માન્ય કારણો રજૂ કર્યા નથી. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે સદર રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના રૂલ ૪(૧–એ) અને ૪(૩)(૨) સમજી શકાય તેવા તફાવતના આધારે ઘડવામાં આવ્યા છે, તેમજ, સદર રૂલ્સ દ્વારા વિચારવામાં આવેલ વર્ગીકરણ અને રાજ્ય દ્વારા જે ઉદ્ધેશ્ય પ્રાપ્ત કરવા માંગવામાં આવે છે તેની વચ્ચે સંબંધ રહેલો છે. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે સદર વર્ગીકરણ ગુજરાત રાજ્યના વિદ્યાર્થી સમુદાયના લાભ માટે અને રાજ્યમાં મોટાભાગની જનતાને પ્રાથમિક આરોગ્ય સંભાળ પૂરી પાડવા માટે શ્રેષ્ઠ ડોકટરો ઉત્પન્ન કરવાના ઉદ્ધેશ્યને પ્રાપ્ત કરવા માટે કરવામાં આવ્યું છે.

(આઇ) એમ જણાવતા કે વાદગ્રસ્ત રૂલ્સ પૂર્વવર્તી અસરથી લાગુ કરવામાં આવી રહ્યા છે તેવી દલીલ કરવાનો કોઈ આધાર નથી, એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે અરજદારો દ્વારા ભોગવવામાં આવેલી મુશ્કેલીઓ નજીવી બની જાય છે, ખાસ કરીને, જ્યારે રૂલની માન્યતાની તપાસ કરવામાં આવી રહી હોય. એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે પ્રોફેશનલ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોર્સીસમાં પ્રવેશની મંજૂરીને નિયંત્રિત કરવા માટેના રૂલ્સ ઘડવા અથવા સુધારવામાં રાજ્ય સરકારના પક્ષે કોઈ અડચણ કે નિયંત્રણ નથી. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે વિકાસ અને આકસ્મિકતાઓ જોતાં, રાજ્ય સરકાર માટે જરૂરીયાત મુજબ રૂલ્સમાં સુધારો કરવા હંમેશા છૂટ છે.

(જે) વધુમાં દલીલ કરતા કે અરજદારોના કોઈ અધિકારો, એટલું જ નહીં ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ માંથી ઉદ્ભવતા મૂળભૂત અધિકારોનું પણ ઉલ્લંઘન થયું નથી, ઉપરોક્ત રિટ પિટિશન્સમાં અરજદારો દ્વારા કરવામાં આવેલ પડકાર ટકી શકે તેમ નથી અને પરિણામે, અરજદારો અરજ કર્યા મુજબની કોઈ રાહત મેળવવા માટે હકદાર નથી.

[૧૦] અમે સંબંધિત અરજીઓમાં અરજદારો માટે વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ શ્રી શાલિન મહેતા, વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી પી.પી. મજમુદાર, વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી ડી.સી. સેજપાલ, વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી રાહુલ શર્મા, વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી વાય.એચ. મોતીરામાણી, વિદ્વાન એડવોકેટ સુશ્રી નિધિ બારોટ, વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી રવિ કર્ણાવત, વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી ભવદત્ત ભટ્ટ, વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી પી.જે. મહેતા, વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી જીગર દવે અને વિદ્વાન એડવોકેટ સુશ્રી કે.જે. બ્રહ્મભટ્ટને અને પ્રતિવાદી – સ્ટેટ અને એડમિશન કમિટી માટે વિદ્વાન એડવોકેટ જનરલ શ્રી કમલ ત્રિવેદી સાથે એ.જી.પી. સુશ્રી સંગીતા વિશન, અને વિદ્વાન એ.જી.પી. શ્રી કે.એમ. અંતાણીને અને સંબંધિત અરજીઓમાં ઇમ્પ્લીડેડ સામાવાળાઓ માટે વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ શ્રી એસ.એન. શેલત, વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ શ્રી ડી.સી. દવે અને વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ શ્રી અંશિન દેસાઈ, શ્રી અમિત ઠક્કર, વિદ્વાન એડવોકેટ, શ્રી હેમાંગ પરીખ, વિદ્વાન એડવોકેટ અને શ્રી રસેશ પરીખને સાંભળ્યા છે.

[૧૧] કેટલીક અરજીઓમાં અરજદારો માટે ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ શ્રી શાલિન મહેતાએ વાદગ્રસ્ત રૂલ્સ અને રેકોર્ડ પરની અન્ય સામગ્રીનો સંદર્ભ આપીને રજૂઆત કરી હતી કે અંડરગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ કોર્સીસમાં ડોમિસાઈલ અથવા સંસ્થાકીય અગ્રતાના આધારે ૮૫% ની હદ સુધી બેઠકોનું અનામત માન્ય હોવા છતાં, પરંતુ ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળામાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કરવાની શરત લાદતો વાદગ્રસ્ત રૂલ ગેરકાયદેસર અને મનસ્વી છે.

આવી શરત નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદાઓનું ઉલ્લંઘન કરનારી છે જ્યાં નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે અંડરગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ કોર્સમાં ડોમિસાઈલના આધારે અનામત માન્ય છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ગુજરાતમાં આવેલી શાળાઓમાંથી અને ગુજરાતની બહાર આવેલી શાળાઓમાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કરનાર વિદ્યાર્થીઓનું વર્ગીકરણ કરીને વાદગ્રસ્ત રૂલ્સ લાગુ કરીને જે માઈક્રો વર્ગીકરણ કરવામાં આવે છે તે ભેદભાવપૂર્ણ છે, તેમજ, ૧૦મું ધોરણ પાસ કરનાર તમામ વિદ્યાર્થીઓ એક સમાન વર્ગની રચના કરે છે. વાદગ્રસ્ત રૂલ દ્વારા જે કૃત્રિમ ભેદ ઉભો કરવામાં આવે છે તે માઈક્રો વર્ગીકરણ સમાન છે, આથી, તે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન કરનારું છે. જ્યારે ગુજરાત રાજ્યમાં ડોમિસાઈલ/ રહીશ હોય તેવા ઉમેદવારો માટે બેઠકો અનામત રાખવામાં આવે છે, ત્યારે ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળામાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કરવાની આવશ્યકતા ધરાવતા વાદગ્રસ્ત રૂલ અથવા ઉદ્દેશ્ય સાથે કોઈ તાર્કિક સંબંધ નથી. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે વર્ગીકરણનો જે ઉદ્દેશ્ય પ્રાપ્ત કરવાનો છે તેની સાથે તાર્કિક સંબંધ હોવો જોઈએ, પરંતુ વાદગ્રસ્ત રૂલ્સ ઉદ્દેશ્યોથી વિપરિત છે, આથી, તે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ નો ભંગ કરે છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ડોમિસાઈલની વિચારણા માટે જ્યારે પ્રતિવાદી રાજ્યમાં ૧૦ વર્ષના કાયમી રહેઠાણની આવશ્યકતા પર વિચાર કરી રહ્યા હોય, અને જ્યારે અરજદારો રૂલ્સ મુજબ ડોમિસાઈલના આવા માપદંડ પૂર્ણ કરતા હોય, ત્યારે વાદગ્રસ્ત રૂલ લાગુ કરીને તેમને વંચિત કરી શકાય નહીં. એવી

રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ગુજરાત રાજ્યની બહારની શાળામાંથી તેમનો ૧૦મા ધોરણનો અભ્યાસ એવા ઉમેદવારને પાત્રતાના માપદંડોમાંથી બાકાત રાખવા માટેનું કોઈ કારણ નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૯(૧)(ઈ) હેઠળ ખાતરી આપવામાં આવી છે તે મુજબ એક સ્થળેથી બીજા સ્થળે મુક્તપણે હરવા–ફરવાનો મૂળભૂત અધિકાર હોવાથી, વાદગ્રસ્ત રૂલ્સમાં આવા નિયંત્રણો મૂળભૂત અધિકારોનું પણ ઉલ્લંઘન કરે છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે પ્રવેશના હેતુ માટે અરજી કરવાની વાજબી તક આપવાની વિચારણાના અધિકારનો વાદગ્રસ્ત રૂલ્સ દ્વારા નાશ કરવામાં આવ્યો છે. વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે કોઈપણ સંજોગોમાં, જ્યારે અરજદારો સંબંધિત સમય દરમિયાન ગુજરાતની બહાર આવેલી શાળામાંથી ૧૦મા ધોરણમાં અભ્યાસ કરતા હતા, ત્યારે મેડિકલ કોર્સીસના પ્રવેશ રૂલ્સ મુજબ, માત્ર ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળામાંથી ૧૧મું અને ૧૨મું ધોરણ પાસ કરવાની આવશ્યકતા હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અરજદારો પર વાદગ્રસ્ત રૂલ્સના આવા અમલીકરણનો અર્થ રૂલને પૂર્વવર્તી અસરથી સંચાલિત કરવા બરાબર છે, જે માન્ય નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અરજદારોએ તેમની અરજીઓમાં રૂલ અમલમાં આવતા પહેલાં ૧૦મું ધોરણ પાસ કર્યું હોવાથી, આવો રૂલ અરજદારોને લાગુ કરી શકાય નહીં. વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટે બોમ્બે હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચના રિટ પિટિશન નં. ૮૨૬૮ અને અન્યમાં તારીખ ૦૫.૦૭.૨૦૧૭ ના ચુકાદા પર ભારપૂર્વક આધાર રાખ્યો છે.

એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ઉપરોક્ત ચુકાદામાં સમાન સંજોગોમાં મહારાષ્ટ્ર રાજ્યની અંદર આવેલી સંસ્થા / બોર્ડમાંથી એસ.એસ.સી. પરીક્ષા પાસ કરવાનો રૂલ લાગુ ન કરવાના નિર્દેશો જારી કરવામાં આવ્યા હતા.

[૧૨] આ જૂથની કેટલીક અરજીઓમાં અરજદારો તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વકીલ શ્રી પી.પી. મજમુદારે રજૂઆત કરી છે કે જોકે અરજદારો ગુજરાતમાં આવેલી શાળામાંથી ૧૦મું, ૧૧મું અને ૧૨મું ધોરણ પાસ કરવાની આવશ્યકતા પરિપૂર્ણ કરે છે, પરંતુ ૨૦૧૭ના નિયમોમાં સુધારા દ્વારા નિયમ ૪(૧-એ) ઉમેરવામાં આવ્યો હોવાથી, તેઓ ૮૫% બેઠકોના સ્ટેટ ક્વોટામાં વિચારણાથી વંચિત રહ્યા છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જ્યારે અરજદારો ૧૦મું, ૧૧મું અને ૧૨મું ધોરણ ભણતા હતા, ત્યારે યોગ્યતાના માપદંડોમાં ગુજરાત રાજ્યના ડોમિસાઇલ (રહેવાસી) હોવાની શરતની કોઈ આવશ્યકતા ન હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વાદગ્રસ્ત નિયમ એટલે કે નિયમ ૪(૧-એ) જે તે સમયે અમલમાં ન હતો, તે અરજદારોને લાગુ કરી શકાય નહીં.

[૧૩] કેટલીક અરજીઓમાં અરજદારો તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વકીલ શ્રી રાહુલ શર્માએ દલીલ કરી છે કે સદર નિયમો, ૨૦૧૭નો નિયમ ૪(૩)(૨) મનસ્વી રીતે ઘડવામાં આવ્યો છે અને તે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪નું ઉલ્લંઘન છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સદર નિયમોનો નિયમ ૪(૩)(૨), ૨૦૧૭ના વર્ષમાં ઘડવામાં આવેલા નિયમોમાં સુધારવામાં આવ્યો છે અને તારીખ ૦૪.૦૫.૨૦૧૮ના જાહેરનામા દ્વારા ૨૦૧૭ના નિયમોમાં સુધારા મારફતે નિયમ

૪(૧–એ) ઉમેરવામાં આવ્યો છે. અરજદારોએ ગુજરાત રાજ્યની બહાર આવેલી સંસ્થાઓમાંથી દેશભરનાં વિવિધ બોર્ડમાંથી ૧૦માં ધોરણની પરીક્ષા પાસ કરી છે, તેથી, સદર નિયમ મનસ્વી રીતે ઘડવામાં આવ્યો છે અને અરજદારોને લાગુ પાડી શકાય નહીં. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જોકે વિદ્યાર્થીઓની કારકિર્દીનું આયોજન કરી શકાય તે માટે આવા નિયમો અગાઉથી જ ઘડવા જરૂરી છે, પરંતુ ૧૦માં ધોરણની પરીક્ષા પાસ કર્યા પછી વાદગ્રસ્ત નિયમોમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો છે અને આવા નિયમો અરજદારોને ગેરકાયદેસર રીતે અને ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ હેઠળ અપાયેલા અધિકારોના ઉલ્લંઘનમાં લાગુ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના વિવિધ ચુકાદાઓમાં પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ પ્રવેશ માટે ડોમિસાઇલની આવશ્યકતાને માન્યતા આપવામાં આવી નથી, તેથી, વાદગ્રસ્ત નિયમ ૪(૧–એ) ગેરકાયદેસર છે. તેમની દલીલના સમર્થનમાં, વિદ્વાન વકીલે ડો. પ્રદીપ જૈન વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા [(૧૯૮૪) ૩ એસ.સી.સી. ૬૫૪]; ડો. દિનેશ કુમાર વિ. મોતીલાલ નેહરુ મેડિકલ કોલેજ, અલ્હાબાદ [(૧૯૮૬) ૩ એસ.સી.સી. ૭૨૭]; માઇનોર પી. રાજેન્દ્રન વિ. સ્ટેટ ઓફ મદ્રાસ [એ.આઇ.આર. ૧૯૬૮ એસ.સી. ૧૦૧૨]; એસ.જી. જયસિંઘાની વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા [એ.આઈ.આર. ૧૯૬૭ એસ.સી. ૧૪૨૭]; અશ્વિન પ્રફુલ્લ પિમ્પલવાર વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર [બોમ્બે હાઈકોર્ટની ડબલ્યુ.પી. નં. ૨૪૬૯/૧૯૯૦]; નવજ્યોતિ કોઓપરેટિવ ગ્રુપ હાઉસિંગ સોસાયટી વિ.

યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા [(૧૯૯૨) ૪ એસ.સી.સી. ૪૭૭]; સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિ. રમણ લાલ કેશવ લાલ સોની [(૧૯૮૩) ૨ એસ.સી.સી. ૩૩] અને કુમારી શ્રીલેખા વિદ્યાર્થી વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. [(૧૯૯૧) ૧ એસ.સી.સી. ૨૧૨] ના કેસના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો છે.

[૧૩.૧] સમાન રીતે, કેટલીક અરજીઓમાં અરજદારો તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વકીલો શ્રી ડી.સી. સેજપાલ, શ્રી ભવદત્ત ભટ્ટ, શ્રી વાય.એચ. મોતીરમાણી, સુશ્રી નિધિ બારોટ, શ્રી રવિ કર્ણાવત, શ્રી પી.જે. મહેતા, શ્રી જીગર દવે અને સુશ્રી કે.જે. બ્રહ્મભટ્ટે રજૂઆત કરી છે કે વાદગ્રસ્ત નિયમો મનસ્વી અને ગેરકાયદેસર છે.

[૧૪] પ્રતિવાદી – ગુજરાત રાજ્ય તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન એડવોકેટ જનરલ શ્રી ત્રિવેદીએ રજૂઆત કરી હતી કે અંડર ગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ પ્રવેશ માટે ડોમિસાઇલ / રહેઠાણ અને સંસ્થાકીય પસંદગીના આધારે બેઠકોના આરક્ષણને માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા અનેક ચુકાદાઓમાં મંજૂરી આપવામાં આવી છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે નિયમોને રદબાતલ ઠેરવવા માટે કોઈ પણ અરજદાર દ્વારા કોઈ કેસ ઊભો કરવામાં આવ્યો નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ગુજરાત પ્રોફેશનલ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોલેજીસ ઓર ઈન્સ્ટિટ્યુશન્સ (રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન એન્ડ ફિક્સેશન ઓફ ફીઝ) એક્ટ, ૨૦૦૭ ની કલમ ૨૦ હેઠળની સત્તાના ઉપયોગમાં આવા નિયમો ઘડવા માટે રાજ્ય સરકાર સશક્ત છે, વર્ષ ૨૦૧૭–૧૮ માટે અમલમાં રહેલા અગાઉના

નિયમોને રદ કરીને, નિયમોનો એક નવો સેટ ઘડવામાં આવ્યો છે અને સૂચિત કરવામાં આવ્યો છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ૨૦૧૮ના વર્ષમાં નિયમોમાં સુધારા દ્વારા વધુમાં નિયમ ૪(૧–એ) ઉમેરવામાં આવ્યો છે, કારણ કે એવું જાણવા મળ્યું હતું કે ગુજરાત રાજ્યની બહારના ઘણા વિદ્યાર્થીઓ માત્ર મેડિકલ કોર્સમાં પ્રવેશ મેળવવા માટે ૧૧માં અને ૧૨માં ધોરણમાં પ્રવેશ લઈ રહ્યા હતા. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ૨૦૧૭ના નિયમોમાં, ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી કોઈપણ શાળા / બોર્ડમાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કરવાની આવશ્યકતા દાખલ કરવામાં આવી હતી અને સદર નિયમોના કારણે અનેક અરજીઓ ઊભી થઈ હતી અને શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૧૭–૧૮ માટે ૧૦માં ધોરણની લાયકાતની પરીક્ષા પાસ કરવાની આવશ્યકતાનો આગ્રહ ન રાખવાની રાજ્યએ ખાતરી આપી હોવાથી, આ કોર્ટ દ્વારા નિર્દેશો જારી કરવામાં આવ્યા હતા. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ગુજરાત રાજ્યની બહારના લગભગ ૪૦૦ કરતાં વધુ વિદ્યાર્થીઓ કે જેઓ ગુજરાતના કાયમી રહેવાસી નથી, તેઓએ રાજ્યની મેડિકલ કોલેજોમાં અંડરગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ કોર્સમાં પ્રવેશ મેળવ્યો છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે રાજ્ય સરકાર મેડિકલ કોલેજોની જાળવણી માટે દર વર્ષે નોંધપાત્ર રકમ ખર્ચે છે, ત્યારે રાજ્યના કાયમી રહેવાસી મેરિટના આધારે અંડરગ્રેજ્યુએટ એમ.બી.બી.એસ. કોર્સમાં પ્રવેશ મેળવવામાં સફળ થાય તેવી અપેક્ષા રાખવામાં રાજ્ય તરફથી કોઈ ખોટું નથી, જેઓ તમામ સંભાવનાઓમાં, અભ્યાસ પૂર્ણ કર્યા પછી રાજ્યમાં સ્થાયી થશે અને તેમની તબીબી સેવાઓ

રાજ્યમાં મોટા પાયે લોકોના લાભ માટે હશે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ગુજરાત રાજ્યમાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કરવાની આવશ્યકતા ધરાવતો નિયમ અને વધુમાં જે નિયમ સદર નિયમો, ૨૦૧૭ ના નિયમ ૪ (૧–એ) તરીકે ઉમેરવામાં આવ્યો છે તે બુદ્ધિગમ્ય તફાવત પર આધારિત નિયમો છે, જેમાં, સદર નિયમો દ્વારા કલ્પવામાં આવેલા વર્ગીકરણ અને જે ઉદ્દેશ્ય હાંસલ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે તે બંને વચ્ચે સંબંધ છે. વધુમાં એવો આગ્રહ રાખવામાં આવ્યો છે કે કોર્સમાં પ્રવેશ ન હોવાની સ્થિતિમાં, શૈક્ષણિક બાબતોમાં, કોઈ અધિકાર નિહિત થશે નહીં કે જેથી કરીને ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ અરજી દ્વારા તેનો અમલ કરવાની માંગ કરી શકાય. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે બદલાતી જરૂરિયાતો અને આવશ્યકતાઓને ધ્યાનમાં લેતાં, રાજ્ય માટે નિયમોમાં સુધારો કરવાના વિકલ્પો હંમેશા ખુલ્લા છે, જ્યારે પણ રાજ્યને એવું લાગે કે ગુજરાત રાજ્યના વિદ્યાર્થીઓના હિતમાં આવો સુધારો જરૂરી છે, ત્યારે અરજદારો માટે એવી દલીલ કરવી ખુલ્લી નથી કે જ્યારે અરજદારો ૧૦મું ધોરણ ભણતા હતા ત્યારે આવો કોઈ નિયમ ન હતો, જેથી વર્તમાન નિયમો અરજદારોને લાગુ કરી શકાય નહીં.

[૧૪.૧] વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે નિયમોમાં થયેલા સુધારાઓને ધ્યાનમાં લેતા, અરજદારો દ્વારા અરજીઓમાં દર્શાવેલા કારણોસર પ્રોમિસરી એસ્ટોપલ અથવા કાયદેસરની અપેક્ષાના આધારે રાહત માંગવી ખુલ્લી નથી. વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી શાલીન મહેતા દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલી

ડબલ્યુ.પી. નં. ૮૨૬૮/૨૦૧૭ ની બોમ્બે હાઈકોર્ટના ચુકાદાનો સંદર્ભ આપતા, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ડિવિઝન બેન્ચ નિયમની માન્યતામાં ગઈ નથી અને આવા નિયમને લાગુ ન કરવાના નિર્દેશ સાથે તેનો નિકાલ કર્યો છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટ અને આ કોર્ટે વિવિધ ચુકાદાઓમાં અરજદારોના સમાન સ્તરે ઊભેલા પક્ષકારોના અધિકારોની તપાસ કરી હોવાથી, સદર ચુકાદો અરજદારોના કેસના સમર્થનમાં કોઈ મદદ આપશે નહીં. અંડરગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ અભ્યાસક્રમોમાં ડોમિસાઈલ / રહેઠાણના આધારે બેઠકો અનામત રાખી શકાય છે તેવી તેમની દલીલના સમર્થનમાં, વિદ્વાન એડવોકેટ જનરલ દ્વારા શ્રી ડી.પી. જોશી વિ. સ્ટેટ ઓફ મધ્ય ભારત અને અન્ય, રિપોર્ટેડ ઇન એ.આઇ.આર. ૧૯૫૫ એસ.સી. ૩૩૪; કુમારી ચિત્રા ઘોષ અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, રિપોર્ટેડ ઇન ૧૯૬૯ (૨) એસ.સી.સી. ૨૨૮; કુમારી એન. વસુંધરા વિ. સ્ટેટ ઓફ મૈસુર અને અન્ય, રિપોર્ટેડ ઇન ૧૯૭૧ (૨) એસ.સી.સી. ૨૨; ડો. પ્રદીપ જૈન અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, રિપોર્ટેડ ઇન (૧૯૮૪) ૩ એસ.સી.સી. ૬૫૪; ડો. દિનેશ કુમાર અને અન્ય વિ. મોતીલાલ નેહરુ મેડિકલ કોલેજ, અલ્હાબાદ, રિપોર્ટેડ ઇન (૧૯૮૫) ૩ એસ.સી.સી. ૨૨; ડો. દિનેશ કુમાર અને અન્ય વિ. મોતીલાલ નેહરુ મેડિકલ કોલેજ, અલ્હાબાદ અને અન્ય, રિપોર્ટેડ ઇન (૧૯૮૬) ૩ એસ.સી.સી. ૭૨૭; અનંત મદાન વિ. સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા અને અન્ય, રિપોર્ટેડ ઇન (૧૯૯૫) ૨ એસ.સી.સી. ૧૩૫ ના કેસમાં આપેલા ચુકાદાઓ; વિશાખા વિ. સ્ટેટ ઓફ

ગુજરાત, રિપોર્ટેડ ઇન (૨૦૧૩) ૫૪ (૧) જી.એલ.આર. ૧૧ ના કેસમાં આ કોર્ટની ડિવિઝન બેંચનો ચુકાદો; શીતલ યશવંતકુમાર પરમાર વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત, રિપોર્ટેડ ઇન (૨૦૧૩) ૫૪ (૩) જી.એલ.આર. ૨૬૪૩ ના કેસમાં આ કોર્ટની ડિવિઝન બેંચનો ચુકાદો; નીના પુંજાભાઈ વાઢેલ વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત, રિપોર્ટેડ ઇન (૨૦૧૫) ૫૬ (૧) જી.એલ.આર. ૬૭૬ ના કેસમાં આ કોર્ટની ડિવિઝન બેંચનો ચુકાદો; સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૩૮૭૭/૨૦૧૭ અને સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૪૨૬૦/૨૦૧૭ માં આ કોર્ટની ડિવિઝન બેંચનો ચુકાદો, સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૩૮૪૨/૨૦૧૭ માં આ કોર્ટની ડિવિઝન બેંચનો ચુકાદો, સ્ટેટ ઓફ ટી.એન. અને અન્ય વિ. એસ.વી. બ્રથીપ અને અન્ય, રિપોર્ટેડ ઇન (૨૦૦૪) ૪ એસ.સી.સી. ૫૧૩ ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટનો ચુકાદો અને કુમારી જયશ્રી ચંદ્રચૂડ દીક્ષિત વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત અને અન્ય, રિપોર્ટેડ ઇન ૨૦ જી.એલ.આર. ૬૧૪ ના કેસમાં આ કોર્ટના સિંગલ જજનો ચુકાદો, વગેરે પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે.

[૧૫] પક્ષકાર તરીકે જોડાયેલા સામાવાળાઓ તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી એસ.એન. શેલતે રજૂઆત કરી છે કે માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવેલા નિર્ધારિત સમય મર્યાદામાં ડોમિસાઇલના આધારે પસંદગીનો નિયમ અમાન્ય નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ગુજરાત રાજ્યના સ્થાનિક ઉમેદવારો માટે ૮૫% બેઠકો અનામત રાખવા માટે પાત્રતાના માપદંડો નક્કી કરતા નિયમો ઘડવા રાજ્ય સરકાર માટે હંમેશા ખુલ્લું છે. એવી

રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે નક્કી કરવામાં આવેલ પાત્રતાના માપદંડોને મનસ્વી કે ગેરકાયદેસર કહી શકાય નહીં કે જેથી ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી આ અરજીઓમાં આ કોર્ટ પાસેથી તેને અમાન્ય ઠેરવવાની માંગણી કરી શકાય. વરિષ્ઠ વકીલે અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન વિ. નિલયભાઈ ઠાકોર અને અન્ય, રિપોર્ટેડ ઇન (૧૯૯૯) ૮ એસ.સી.સી. ૧૩૯; ડો. પ્રાચી અલમેડા વિ. ડીન, ગોવા મેડિકલ કોલેજ અને અન્ય, રિપોર્ટેડ ઇન (૨૦૦૧) ૭ એસ.સી.સી. ૬૪૦; ડીન, ગોવા મેડિકલ કોલેજ, બામ્બોલિમ વિ. ડો. સુધીર કુમાર સોલંકી, રિપોર્ટેડ ઇન (૨૦૦૧) ૭ એસ.સી.સી. ૬૪૫; ડો. પરાગ ગુપ્તા વિ. યુનિવર્સિટી ઓફ દિલ્હી, રિપોર્ટેડ ઇન (૨૦૦૦) ૫ એસ.સી.સી. ૬૮૪; સૌરભ ચૌધરી અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, રિપોર્ટેડ ઇન (૨૦૦૩) ૧૧ એસ.સી.સી. ૧૪૬ ના કેસમાં ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો છે. કોર્સમાં પ્રવેશની ગેરહાજરીમાં, કોઈપણ ઉમેદવાર સાથે કોઈ અધિકાર નિહિત થતા નથી, તેવી દલીલ આગળ વધારતાં વરિષ્ઠ વકીલે જે.એસ. યાદવ વિ. સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ, રિપોર્ટેડ ઇન ૨૦૧૧ (૬) એસ.સી.સી. ૫૭૦ ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદા પર અને પ્રશાંત પ્રવીણભાઈ કનાબાર વિ. ગુજરાત યુનિવર્સિટી, રિપોર્ટેડ ઇન ૧૯૯૦ (૨) જી.એલ.આર. ૧૦૬૬ ના કેસમાં આ કોર્ટની ડિવિઝન બેંચના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે. વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે કેટલીક વ્યક્તિઓ દ્વારા પ્રક્ષેપિંત કરવાનો પ્રયાસ કરવામા આવતી મુશ્કેલી એ કોઈ કારણ નથી. તેમણે

રોહતાશ કુમાર વિ. ઓમ પ્રકાશ શર્મા, રિપોર્ટેડ ઇન ૨૦૧૩ (૧૧) એસ.સી.સી. ૪૫૧; રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા વિ. સી.એન. સહસ્ત્રનામન અને અન્ય, રિપોર્ટેડ ઇન એ.આઇ.આર. ૧૯૮૬ એસ.સી. ૧૮૩૦; કમલ કાંતિ દત્તા વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, રિપોર્ટેડ ઇન એ.આઇ.આર. ૧૯૮૦ એસ.સી. ૨૦૫૬ અને શંકરસન દશ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, રિપોર્ટેડ ઇન એ.આઇ.આર. ૧૯૯૧ એસ.સી. ૧૬૧૨ ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે પાત્રતા અને લાયકાતનું નિર્ધારણ નિયમ બનાવનાર સત્તામંડળના ક્ષેત્રમાં આવે છે, આથી, તેને અમાન્ય ઠેરવવા માંગવા માટેના કોઈ કારણની ગેરહાજરીમાં, અરજદારો દ્વારા અરજ કરેલ છે તે મુજબ રાહત મંજૂર કરવા માટે કોઈ કેસ બનતો નથી. વરિષ્ઠ વકીલે સંજય કુમાર મંજુલ વિ. ચેરમેન, યુ.પી.એસ.સી., રિપોર્ટેડ ઇન એ.આઇ.આર. ૨૦૦૭ એસ.સી. ૨૫૪ અને વી.કે. સૂદ વિ. સેક્રેટરી, સિવિલ એવિએશન અને અન્ય, રિપોર્ટેડ ઇન એ.આઇ.આર. ૧૯૯૩ એસ.સી. ૨૨૮૫ ના કેસના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો છે.

[૧૬] પક્ષકાર તરીકે જોડાયેલા સામાવાળાઓ તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી ડી.સી. દવેએ રજૂઆત કરી છે કે વાદગ્રસ્ત નિયમોને અમાન્ય ઠેરવવા માટે તેમાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા નથી. વરિષ્ઠ વકીલે સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૩૮૪૨/૨૦૧૭ માં આ કોર્ટની ડિવિઝન બેંચના ચુકાદાનો સંદર્ભ આપ્યો હતો, જેમાં આ કોર્ટની ડિવિઝન બેંચે સદર નિયમો, ૨૦૧૭ના

નિયમ ૪(૩)(૨) ની માન્યતાને માન્ય રાખી છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ગૌણ કાયદા દ્વારા નિયમો ઘડવા અંગે પ્રતિવાદીની સક્ષમતાને પડકારવામાં આવી નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જે કારણો ઉઠાવવામાં આવ્યા છે તે યોગ્ય કારણો નથી કે જેથી એવી દલીલ કરી શકાય કે આવા નિયમો મનસ્વી અથવા ભેદભાવપૂર્ણ છે અને ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ હેઠળ ખાતરી આપવામાં આવેલા અધિકારોના ઉલ્લંઘનના આધારે તેઓ તેમના કેસને પ્રક્ષેપિત કરી શકે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ગુજરાત મૂળના ઉમેદવારો માટે ૮૫% બેઠકો અનામત હોવાથી, વર્ષ ૨૦૧૭માં ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળા / બોર્ડમાંથી ૧૦મું અને ૧૨મું ધોરણ પાસ કરવાની આવશ્યકતા સાથે વાદગ્રસ્ત નિયમો ઘડવામાં આવ્યા છે અને સદર નિયમો, ૨૦૧૭માં નિયમ ૪(૧-એ) દાખલ કરીને ડોમિસાઇલનો માપદંડ રજૂ કરવામાં આવ્યો છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા દાવો કરવામાં આવેલ વ્યક્તિગત મુશ્કેલી નિયમોને અમાન્ય ઠેરવવાનું કોઈ કારણ નથી. તેમણે અનંત મદાન વિ. સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા અને અન્ય, રિપોર્ટેડ ઇન (૧૯૯૫) ૨ એસ.સી.સી. ૧૩૫ ના કેસના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે, જેમાં હરિયાણા સરકાર દ્વારા રાજ્યમાં ૧૦મું ૧૦+૧ અને ૧૦+૨ પાસ કરવાની સમાન શરતને માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા માન્યતા આપવામાં આવી છે. રિટ પિટિશન નં. ૮૨૬૮/૨૦૧૭ માં બોમ્બે હાઈકોર્ટના ચુકાદા અને એસ.એલ.પી.ને નામંજૂર કરતા માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના આદેશનો સંદર્ભ આપતા, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સદર ચુકાદો માત્ર

પ્રેરક મૂલ્ય ધરાવતો હશે અને તેને ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૧ ના અર્થની અંદર બંધનકર્તા પૂર્વ–ઉદાહરણ તરીકે ગણી શકાય નહીં. તેમની દલીલના સમર્થનમાં, વરિષ્ઠ વકીલે જસ્ટિસ પી. વેણુગોપાલ વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, રિપોર્ટેડ ઇન (૨૦૦૩) ૭ એસ.સી.સી. ૭૨૬ ના કેસના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે. અરજદારો પ્રોમિસરી એસ્ટોપલ અથવા કાયદેસરની અપેક્ષાનો બચાવ કરીને કોઈ લાભ મેળવવા માટે હકદાર નથી એવી દલીલના સમર્થનમાં, વિદ્બાન વકીલે અમન પિયુષ ખન્ના વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત, રિપોર્ટેડ ઇન ૨૦૦૯ (૩) જી.એલ.આર. ૨૩૮૨ ના કેસમાં આ કોર્ટના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે.

[૧૭] સંબંધિત પક્ષકારો તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્બાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી, અમે રેકોર્ડ પરના નિયમો અને અન્ય સામગ્રીનો કાળજીપૂર્વક અભ્યાસ કર્યો છે.

[૧૮] જોકે આ અરજીઓના તથ્ય આધારમાં કેટલીક ભિન્નતા છે, પરંતુ તમામ કેસોમાં ગુજરાત પ્રોફેશનલ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોલેજીસ ઓર ઈન્સ્ટિટ્યુશન્સ (રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન એન્ડ ફિક્સેશન ઓફ ફીઝ) એક્ટ, ૨૦૦૭ ની કલમ ૨૦ હેઠળની સત્તાના ઉપયોગમાં ઘડવામાં આવેલા ગુજરાત પ્રોફેશનલ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોર્સીસ (રેગ્યુલેટિંગ ઓફ એડમિશન ઇન અંડરગ્રેજ્યુએટ કોર્સીસ) રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના નિયમ ૪(૧–એ) અને નિયમ ૪(૩)(૨) ને પડકાર આપવામાં આવ્યો છે. નિયમ ઘડનાર સત્તાધિકારી દ્બારા નિયમો ઘડવાની સક્ષમતા વિવાદિત નથી. અરજદારોના કેસ મુજબ પણ રાજ્યમાં ડોમિસાઇલ અથવા સંસ્થાકીય પસંદગીના આધારે અંડરગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ અભ્યાસક્રમોમાં

૮૫% બેઠકો અનામત રાખવી રાજ્ય માટે સ્વીકાર્ય છે અને તે પણ વિવાદિત નથી. બંને પક્ષોના વિદ્ધાન વકીલો દ્ધારા અનેક ચુકાદાઓ ટાંકવામાં આવ્યા છે, જ્યાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે અંડરગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ અભ્યાસક્રમોમાં ડોમિસાઇલ આધારિત અનામતને માન્યતા આપી છે, અને વાદગ્રસ્ત નિયમો ગુજરાત રાજ્યના સ્થાનિક વિદ્યાર્થીઓ માટે આરક્ષણ સુનિશ્ચિત કરવા માટે ઘડવામાં આવ્યા હોવાથી, અમે આ મુદ્દા પર માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના આવા ચુકાદાઓનો સંદર્ભ લઈએ છીએ.

[૧૯] શ્રી ડી.પી. જોશી વિ. સ્ટેટ ઓફ મધ્ય ભારત (એ.આઇ.આર. ૧૯૫૫ એસ.સી. ૩૩૪) ના કેસના ચુકાદામાં, દિલ્હીના એક વિદ્યાર્થી / રહેવાસી કે જેણે મધ્ય ભારત રાજ્યની મેડિકલ કોલેજમાં પ્રવેશ લીધો હતો, તેણે મધ્ય ભારતના રહેવાસી અને જેઓ ન હતા તેવા વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે ફીની બાબતમાં ભેદભાવ હોવાની દલીલ કરી હતી. ભેદભાવની દલીલ પર વિચાર કરતી વખતે, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે અંડરગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ કોર્સમાં ફીની બાબતમાં રાજ્યના રહેવાસીઓને આપવામાં આવતી છૂટને મંજૂરી આપી છે. ઉપરોક્ત ચુકાદામાં, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે એવો મત વ્યક્ત કર્યો છે કે શિક્ષણ રાજ્યનો વિષય હોવાથી, મધ્ય ભારતના કેટલાક વિદ્યાર્થીઓને તેમના અભ્યાસમાં મદદ કરવી રાજ્ય માટે ખુલ્લું છે. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે રાજ્ય માટે તેની સરહદોની અંદરના ઉદ્દેશ્યને પ્રાપ્ત કરવા માટે આ એકદમ કાયદેસર અને પ્રશંસનીય ઉદ્દેશ્ય છે.

[૨૦] કુમારી ચિત્રા ઘોષ વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા [૧૯૬૯(૨) એસ.સી.સી. ૨૨૮] ના કેસના ચુકાદામાં પણ, દિલ્હી યુનિવર્સિટી એક્ટની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લેતી વખતે, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે કયા સ્ત્રોતમાંથી પ્રવેશ કરવામાં આવશે તે નક્કી કરવાના રાજ્યના અધિકારને નકારી શકાય નહીં અને તે અનિવાર્યપણે નીતિનો પ્રશ્ન છે અને તે અન્ય બાબતોની સાથે સાથે ચોક્કસ પ્રદેશોના રહેવાસીઓ અને વ્યક્તિઓની અન્ય શ્રેણીઓની આવશ્યકતાના એકંદર મૂલ્યાંકન અને સર્વેક્ષણ પર આધાર રાખે છે કે જેમની માટે તબીબી શિક્ષણ માટેની સુવિધાઓ પૂરી પાડવી આવશ્યક છે. વધુમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે જો સ્ત્રોતોને પ્રાદેશિક, ભૌગોલિક અથવા અન્ય વ્યાજબી ધોરણે યોગ્ય રીતે વર્ગીકૃત કરવામાં આવે, તો વર્ગીકરણ કરવાની રીત અને પદ્ધતિમાં દખલગીરી કરવાનું કોર્ટ માટે નથી.

[૨૧] કુમારી એન. વસુંધરા વિ. સ્ટેટ ઓફ મૈસુર [૧૯૭૧ (૨) એસ.સી.સી. ૨૨] ના કેસના ચુકાદામાં, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે મેડિકલ કોલેજમાં પ્રિ–પ્રોફેશનલ કોર્સમાં પ્રવેશના નિયમોને ધ્યાનમાં લેતી વખતે, સદર નિયમોના નિયમ ૩ માં પાત્રતા માપદંડમાં લાદવામાં આવેલી દસ વર્ષના રહેઠાણની શરતને માન્ય ઠેરવી હતી. ઉપરોક્ત ચુકાદામાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે તેથી, રાજ્યએ ઉપલબ્ધ ઉમેદવારોને તબીબી શિક્ષણ પ્રદાન કરવા માટે વાજબી દૂરદર્શિતા સાથે વર્ગીકરણની એક ન્યાયી યોજના ઘડવી પડશે જે રાજ્યના

લોકોને વ્યાપક આધારવાળી તબીબી સહાય પૂરી પાડવાના હેતુ અને ઉદ્દેશ્યને પૂર્ણ કરશે.

[૨૨] ડો. પ્રદીપ જૈન વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા [(૧૯૮૪) ૩ એસ.સી.સી. ૬૫૪] ના કેસના ચુકાદા પર બંને પક્ષો દ્વારા તેમની દલીલોને સમર્થન આપવા માટે આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. ઉપરોક્ત ચુકાદામાં, રાજ્યના રહેવાસીઓ અથવા સમાન યુનિવર્સિટીના વિદ્યાર્થીઓ માટે બેઠકોની અનામત અંગે વિચાર કરતી વખતે, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે અંડરગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ અભ્યાસક્રમોથી પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ અભ્યાસક્રમો સુધીનો ભેદ દર્શાવ્યો છે. સદર ચુકાદાના ફકરા નં. ૨૨ પરથી તે સ્પષ્ટ થાય છે. ઉપરોક્ત ચુકાદામાં, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે સામાજિક-આર્થિક અસમાનતાઓ અને અસમાનતાઓને ધ્યાનમાં રાખીને, અંડરગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ કોર્સમાં પ્રવેશના કિસ્સામાં અમુક ટકા બેઠકોની અનામત માન્ય હોવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું. આવા આરક્ષણની હદ અથવા મર્યાદા, વ્યાજબીપણું, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે તે ચોક્કસ તથ્યો અને સંજોગો પર આધારિત હશે. ઉપરોક્ત ચુકાદામાં, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે રાજ્ય દ્વારા ૭૦% ઉપલબ્ધ બેઠકો અનામત રાખી શકાય છે, પરંતુ તે જ સમયે પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ કોર્સમાં પ્રવેશના કિસ્સામાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે રહેઠાણની આવશ્યકતાના આધારે આંશિક આરક્ષણ માન્ય નથી. ઉપરોક્ત ચુકાદામાં, સંસ્થાકીય પસંદગીના આધારે ૫૦% બેઠકો સુધી પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ

કોર્સમાં અનામતને સ્વીકાર્ય ઠેરવવામાં આવી હતી. સદર ચુકાદાના ફકરા નં. ૧૯ થી ૨૨ જે સંબંધિત છે, તે નીચે મુજબ છે :–

"૧૯. ઉપરોક્ત ચર્ચા પરથી એ નોંધવામાં આવશે કે જોકે માઇનોર પી. રાજેન્દ્રનના કેસ (એ.આઇ.આર. ૧૯૬૮ એસ.સી. ૧૦૧૨) (ઉપર મુજબ) અને પેરુકરુપ્પનના કેસ (એ.આઇ.આર. ૧૯૭૧ એસ.સી. ૨૩૦૩) (ઉપર મુજબ) ની જેમ મોટાભાગે કોર્ટ દ્વારા વિવિધ જિલ્લાઓ અથવા રાજ્યના પ્રદેશોમાં રહેતી વ્યક્તિઓ વચ્ચેના આંતર–રાજ્ય ભેદભાવ સામે નારાજગી દર્શાવવામાં આવી છે અને અમાન્ય તરીકે રદ કરવામાં આવ્યા છે, પરંતુ કોર્ટે ડી.એન. ચંચલાના કેસ અને અન્ય સમાન કેસોમાં મેડિકલ કોલેજોમાં પ્રવેશ માટે બેઠકોના યુનિવર્સિટી મુજબ વિતરણ દ્વારા અસર પામતા સંસ્થાકીય અનામતને સમર્થન આપ્યું છે. કોર્ટે ડી.પી. જોશીના કેસ (એ.આઇ.આર. ૧૯૫૫ એસ.સી. ૩૩૪) અને એન. વસુંધરાના કેસ (એ.આઇ.આર. ૧૯૭૧ એસ.સી. ૧૪૩૯) (ઉપર મુજબ) માં તેના નિર્ણયો દ્વારા મેડિકલ કોલેજોમાં પ્રવેશના હેતુ માટે રાજ્યમાં રહેઠાણની આવશ્યકતા પર આધારિત આરક્ષણની બંધારણીય માન્યતાને પણ ટકાવી રાખી છે. આ નિર્ણયો કે જે તમામ એમ.બી.બી.એસ. કોર્સમાં પ્રવેશ સાથે સંબંધિત છે તે અમારા માટે બંધનકર્તા છે અને તેથી અમારા માટે, આ નિર્ણયોના ચહેરામાં એવું ઠરાવવું શક્ય નથી કે એમ.બી.બી.એસ. કોર્સમાં પ્રવેશ માટે રાજ્યમાં રહેઠાણની જરૂરિયાત અતાર્કિક અને અપ્રસ્તુત છે અને અનુચ્છેદ ૧૪ માં સમાવિષ્ટ તકની સમાનતાના આદેશનું ઉલ્લંઘન કર્યા વિના તેને પ્રવેશ માટેની શરત તરીકે રજૂ કરી શકાય નહીં. આપણે એ આધાર પર આગળ વધવું જોઈએ કે જ્યાં સુધી એમ.બી.બી.એસ. કોર્સમાં પ્રવેશનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી એમ.બી.બી.એસ. કોર્સમાં પ્રવેશ માટેની શરત તરીકે રાજ્યમાં રહેઠાણની આવશ્યકતા રજૂ કરી શકાય છે. અલબત્ત એ સાચું છે કે ભારત

સરકાર દ્વારા સ્થાપિત મેડિકલ એજ્યુકેશન રિવ્યુ કમિટીએ તમામ સંબંધિત બાબતોને ધ્યાનમાં લીધા પછી તેના અહેવાલમાં ભલામણ કરી છે કે "અંતિમ ઉદ્દેશ્ય એ સુનિશ્ચિત કરવાનો હોવો જોઈએ કે એમ.બી.બી.એસ. કોર્સમાં તમામ પ્રવેશ હાલની ડોમિસાઈલરી (રહેઠાણ) શરત લાદ્યા વિના અખિલ ભારતીય ધોરણે ઉમેદવારો માટે ખુલ્લા હોવા જોઈએ", પરંતુ જ્યાં તમામ મેડિકલ કોલેજોમાં એમ.બી.બી.એસ. કોર્સમાં પ્રવેશ અખિલ ભારતીય ધોરણે હશે તેવા તબક્કે સંક્રમણની વ્યવહારિક મુશ્કેલીઓને ધ્યાનમાં રાખીને, મેડિકલ એજ્યુકેશન રિવ્યુ કમિટીએ સૂચન કર્યું છે કે "શરૂઆત કરવા માટે દરેક સંસ્થામાં ઓછામાં ઓછી ૨૫ ટકા બેઠકો અખિલ ભારતીય ધોરણે ઉમેદવારો માટે ખુલ્લી હોવી જોઈએ." અમને ખાતરી નથી કે વર્તમાન તબક્કે દેશની તમામ મેડિકલ કોલેજોમાં એમ.બી.બી.એસ. કોર્સમાં પ્રવેશ અખિલ ભારતીય ધોરણે હોવો જોઈએ તે પ્રદાન કરવું તેના વ્યાપક ગતિશીલ અર્થમાં સમાનતાના આદેશ સાથે સુસંગત હશે કે કેમ. સૈદ્ધાંતિક રીતે, અલબત્ત, જો અખિલ ભારતીય રાષ્ટ્રીય પ્રવેશ પરીક્ષાના આધારે પ્રવેશ આપવામાં આવે છે, તો દરેક વ્યક્તિને પ્રવેશ મેળવવાની સમાન તક મળશે, પરંતુ તે વિવિધ વિચારણાઓને ધ્યાનમાં લેશે નહીં, જેમ કે, વિવિધ પ્રદેશોના સામાજિક, આર્થિક અને શૈક્ષણિક વિકાસનું ભિન્ન સ્તર, વિવિધ રાજ્યોમાં એમ.બી.બી.એસ. કોર્સમાં પ્રવેશ માટે ઉપલબ્ધ બેઠકોની સંખ્યામાં અસમાનતા, એક પ્રદેશના વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા અનુભવાતી મુશ્કેલીઓ કે જેઓ અખિલ ભારતીય ધોરણે સ્પર્ધામાં તેમના પોતાના અને અન્ય સંલગ્ન પરિબળોથી દૂર અન્ય પ્રદેશમાં એમ.બી.બી.એસ. કોર્સમાં પ્રવેશ મેળવી શકે છે. તેમાં કોઈ શંકા હોઈ શકે નહીં કે અખિલ ભારતીય ધોરણે એમ.બી.બી.એસ. કોર્સમાં પ્રવેશ સુનિશ્ચિત કરવાની નીતિ એ અત્યંત ઈચ્છનીય નીતિ છે, જે આ ધારણા પર આધારિત છે કે ભારત એક રાષ્ટ્ર છે અને ભારતના દરેક નાગરિક શિક્ષણ અને પ્રગતિ માટે સમાન તક મેળવવા

માટે હકદાર છે, પરંતુ તેનું લક્ષ્ય રાખવાનો આ એક આદર્શ છે અને વર્તમાન સંજોગોમાં તેને અપનાવવું વાસ્તવિક રીતે શક્ય ન પણ હોય, કારણ કે જ્યાં સુધી અસમાનતાઓ અને અસમાનતાઓની સંપૂર્ણ ગેરહાજરી ન હોય ત્યાં સુધી તે તકની વાસ્તવિક સમાનતા પેદા કરી શકતું નથી – એવી સ્થિતિ જે આજે દેશમાં અસ્તિત્વમાં નથી. માત્ર રાજ્ય અને રાજ્ય વચ્ચે જ નહીં પરંતુ એક રાજ્યની અંદર પ્રદેશ અને પ્રદેશ વચ્ચે અને સમાન પ્રદેશમાં નાગરિકો અને નાગરિકો વચ્ચે પણ વ્યાપક સામાજિક અને આર્થિક અસમાનતાઓ અને ભિન્નતાઓ છે. અમીર અને ગરીબ વચ્ચે મોટો તફાવત છે અને ત્યાં ઘણી બધી અક્ષમતાઓ અને અન્યાય છે જેનાથી ગરીબો એક વર્ગ તરીકે પીડાય છે જેથી તેઓ એવી કોઈ પણ તકનો લાભ લઈ શકતા નથી જે કાયદા મુજબ તેમના માટે ખુલ્લી હોઈ શકે છે. તેઓ પાસે આ તકોનો લાભ લેવા માટે સામાજિક અને ભૌતિક સંસાધનો નથી જે માત્ર કાયદા દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત કાગળ પર રહે છે પરંતુ હકીકતમાં અસ્તિત્વમાં નથી. પછાત રાજ્યો અથવા પ્રદેશોના વિદ્યાર્થીઓ ભાગ્યે જ અદ્યતન રાજ્યો અથવા પ્રદેશોના વિદ્યાર્થીઓ સાથે સ્પર્ધા કરી શકશે કારણ કે, બુદ્ધિશાળી મન ધરાવતા હોવા છતાં, તેમની પાસે વિકાસ માટે પૂરતી તકો ન હોત જેથી તેઓ અન્ય લોકો સાથે સ્પર્ધા કરવાની સ્થિતિમાં હોત. તેવી જ રીતે નબળા વર્ગોના વિદ્યાર્થીઓ જેઓ તેમની સામાજિક અથવા આર્થિક રીતે વંચિત સ્થિતિના કારણે, સારી શાળાઓમાં શિક્ષણ મેળવી શક્યા ન હોત, તેઓ શ્રીમંત અથવા સુખી પરિવારોના વિદ્યાર્થીઓની તુલનામાં ગેરલાભમાં હોત, જેમણે શ્રેષ્ઠ શાળા શિક્ષણ પ્રાપ્ત કર્યું છે અને ખુલ્લી અખિલ ભારતીય સ્પર્ધામાં, તેઓને હરાવવામાં આવે તેવી સંભાવના છે. એવા સંખ્યાબંધ વિદ્યાર્થીઓ પણ હશે જેઓ, જો તેઓને તેમના રહેઠાણની નજીકની મેડિકલ કોલેજમાં પ્રવેશ ન મળે અને ખુલ્લી અખિલ ભારતીય સ્પર્ધાના પરિણામે અન્ય રાજ્યની દૂર આવેલી કોલેજમાં પ્રવેશ આપવામાં આવે, તો સંસાધનો અને સુવિધાઓના

અભાવે તેઓ આવી અન્ય કોલેજમાં ન પણ જઈ શકે અને પરિણામે, તેઓ કાગળ પર મેડિકલ કોલેજમાં પ્રવેશ મેળવ્યો હોવા છતાં, મેડિકલ કોર્સ કરવા માટેની વાસ્તવિક તકથી અસરકારક રીતે વંચિત રહેશે. તે આ વિદ્યાર્થીઓને કહેવા સમાન હશે કે તેમને મેડિકલ કોર્સ લેવાની તક આપવામાં આવી છે, પરંતુ જો તેઓ અન્ય રાજ્યમાં દૂર આવેલી મેડિકલ કોલેજમાં પ્રવેશ પામ્યા હોવાના કારણે તેને પોસાય તેમ ન હોય, તો તે તેમનું દુર્ભાગ્ય છે. રાજ્ય તેમાં મદદ કરી શકતું નથી, કારણ કે રાજ્યએ તે બધું કર્યું છે જે તે કરી શકે છે, એટલે કે, તબીબી શિક્ષણ માટે તમામને સમાન તક પૂરી પાડવી. પરંતુ પ્રશ્ન એ છે કે પૂરી પાડવામાં આવેલી તક વાસ્તવિક છે કે ભ્રામક? તેથી અમે એવા મત ધરાવીએ છીએ કે તબીબી પ્રવેશ માટે વ્યાપક ધોરણે તકો સમાન કરવા અને વાસ્તવિક લાવવા અને ઔપચારિક નહીં, પ્રત્યક્ષ અને માત્ર કાનૂની નહીં તેવી સમાનતા લાવવા માટે રહેઠાણની આવશ્યકતાના આધારે અમુક ટકા અનામત કાયદેસર રીતે રાખી શકાય છે. આ બાબતે કરાયેલા આરક્ષણની ટકાવારીમાં સમાન યુનિવર્સિટીની પીયુસી અથવા પ્રિમેડિકલ પરીક્ષા પાસ કરનારા વિદ્યાર્થીઓ અથવા રાજ્યમાં મેડિકલ કોલેજોના શૈક્ષણિક હિન્ટરલેન્ડની શાળા પ્રણાલીમાંથી પાત્રતા પરીક્ષા પાસ કરનારા વિદ્યાર્થીઓ માટે સંસ્થાકીય અનામતનો પણ સમાવેશ થઈ શકે છે અને આ હેતુ માટે, સ્ટેટ બોર્ડ સાથે જોડાયેલી શાળાઓ અને સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ સેકન્ડરી એજ્યુકેશન સાથે જોડાયેલી શાળાઓ વચ્ચે કોઈ ભેદ હોવો જોઈએ નહીં. જ્યાં સુધી આપણે એવા તબક્કે ન પહોંચીએ કે જ્યાં આપણે વિશાળ અર્થમાં સમાનતાના નિયમના વ્યાપક આદેશ સાથે સુસંગત રીતે: રાષ્ટ્રીય પ્રવેશ પરીક્ષાના આધારે એમ.બી.બી.એસ. કોર્સમાં પ્રવેશની ખાતરી આપી શકીએ – એક આદર્શ કે જ્યાં પહોંચવા માટે આપણે વધુને વધુ પ્રયત્ન કરવો જોઈએ – ત્યાં સુધી વચગાળાના પગલા તરીકે પ્રદાન કરવું બંધારણીય રીતે સ્વીકાર્ય હશે – નિર્ધારિત રહેઠાણની આવશ્યકતા

સંતોષતા વિદ્યાર્થીઓ માટે તેમજ પીયુસી અથવા પ્રિ–મેડિકલ પરીક્ષા અથવા યુનિવર્સિટી અથવા રાજ્ય દ્વારા લેવામાં આવતી અન્ય કોઈ લાયકાતની પરીક્ષા પાસ કરનારા વિદ્યાર્થીઓ માટે મેડિકલ કોલેજોમાં અમુક ટકા બેઠકોની અનામત અને આ હેતુ માટે લાયકાતની પરીક્ષા સ્ટેટ બોર્ડ દ્વારા લેવામાં આવે છે કે સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ સેકન્ડરી એજ્યુકેશન દ્વારા લેવામાં આવે છે તેનાથી કોઈ ફરક પડવો જોઈએ નહીં, કારણ કે સ્ટેટ બોર્ડ સાથે જોડાયેલી શાળાઓ અને સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ સેકન્ડરી એજ્યુકેશન સાથે જોડાયેલી શાળાઓ વચ્ચે કોઈ ભેદભાવ રાખી શકાય નહીં. અમે નિર્દેશ કરી શકીએ છીએ કે, દલીલોના અંતે અમે વિદ્વાન એટર્ની જનરલને કોર્ટને જાણ કરવા કહ્યું કે આવા અનામતની બાબતમાં ભારત સરકારનું વલણ શું હતું અને વિદ્વાન એટર્ની જનરલે કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલી પૂછપરછના જવાબમાં નીતિવિષયક નિવેદન ફાઈલ કર્યું જેમાં ભારત સરકારની નીતિની નીચેની રૂપરેખા સમાયેલ છે:

> "કેન્દ્ર સરકાર ઉચ્ચ શિક્ષણની સંસ્થામાં પ્રવેશ માટે ડોમિસાઇલ અથવા રહેઠાણના આધારે અનામતના સિદ્ધાંતનો સામાન્ય રીતે વિરોધ કરે છે, પછી ભલે તે વ્યાવસાયિક હોય કે અન્યથા. વ્યાવસાયિક શિક્ષણની સંસ્થાઓ સહિત ઉચ્ચ શિક્ષણની સંસ્થાઓની પ્રણાલીની પ્રાદેશિક રીતે સ્પષ્ટ પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં રાખીને. સંસ્થાઓના શૈક્ષણિક હિન્ટરલેન્ડની શાળા પ્રણાલીમાંથી આવતા વિદ્યાર્થીઓ માટે અંડર–ગ્રેજ્યુએટ અભ્યાસક્રમોમાં વાજબી માત્રા માટે આરક્ષણ અથવા પસંદગી નક્કી કરવા સામે જોકે કોઈ વાંધો નથી. આ હેતુ માટે, સ્ટેટ બોર્ડ સાથે જોડાયેલી શાળાઓ અને સીબીએસઈ (CBSE) સાથે જોડાયેલી શાળાઓ વચ્ચે કોઈ ભેદ હોવો જોઈએ નહીં."

અમને એ જાણીને આનંદ થાય છે કે રહેઠાણની જરૂરિયાત અને સંસ્થાકીય પસંદગીના આધારે આરક્ષણની બાબતમાં ભારત સરકારની નીતિ તે તરફથી અમારા દ્વારા લેવામાં આવેલા વલણ સાથે સુસંગત છે. અમે નિર્દેશ કરી શકીએ છીએ કે જો કોઈ તબક્કે અખિલ ભારતીય પ્રવેશ પરીક્ષાના આધારે એમ.બી.બી.એસ. કોર્સમાં પ્રવેશનું નિયમન કરવાનું નક્કી કરવામાં આવે તો પણ, રહેઠાણ. અથવા સંસ્થાકીય જોડાણના આધારે પસંદ કરાયેલા ઉમેદવારો વચ્ચે બેઠકોની ફાળવણી માટે કેટલીક જોગવાઈ કરવી પડશે જેથી ઉપરોક્ત પરિબળોને ધ્યાનમાં લઈ શકાય.

૨૦. રહેઠાણની આવશ્યકતા અને સંસ્થાકીય પસંદગીના આધારે અનામતની હદ શું હોવી જોઈએ તે વિચારવાનો એકમાત્ર પ્રશ્ન બાકી છે. તેમાં કોઈ શંકા ન હોઈ શકે કે આવા અનામતથી ખુલ્લી સ્પર્ધામાં મેરિટના આધારે અન્ય યુનિવર્સિટીઓ અને રાજ્યોમાંથી વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશને સંપૂર્ણપણે બાકાત રાખી શકાય નહીં. રિપોર્ટના પૃષ્ઠ ૮૪૫ અને ૮૪૬ પર જગદીશ સરણના કેસમાં ન્યાયમૂર્તી ક્રિષ્ના અય્યરે યોગ્ય રીતે ટિપ્પણી કરી છે :

> "....આરક્ષણને સક્ષમતાની માંગ દ્વારા નિયંત્રણમાં રાખવું જોઈએ. જ્યાં લઘુત્તમ લાયકાત ગેરહાજર હોય ત્યાં તમે આરક્ષણનો આશ્રય લંબાવી શકતા નથી. તેવી જ રીતે. જથ્થાબંધ અનામત દ્વારા તમામ શ્રેષ્ઠ પ્રતિભાઓને સંપૂર્ણપણે બાકાત રાખી શકાય નહીં. તેથી, અમુક ટકાવારી જે ઉપલબ્ધ હોઈ શકે છે, તે યુનિવર્સિટી, રાજ્ય અને તેના જેવા માપદંડોને ધ્યાનમાં લીધા વિના ગુણવત્તાયુક્ત પ્રદર્શન માટે ખુલ્લી રાખવી જોઈએ. કોઈ પ્રાંત ખાતર બાકીના દેશને સંપૂર્ણપણે બાકાત રાખવો, આશા છે કે કેટલીક દલિત પ્રતિભાઓને ખોલવા માટે સાબિત થયેલી ક્ષમતાને જથ્થાબંધ રીતે દેશવટો આપવો, સમાનતાની વેદી પર ઉત્કૃષ્ટતાનું

સંપૂર્ણ બલિદાન – જ્યારે બંધારણ દરેક માટે કાયદા સમક્ષ સમાનતા અને સમાન રક્ષણ ફરજિયાત બનાવે છે ત્યારે તે ઘાતક મૂર્ખામી, આત્મ–પરાજય આપનારી શૈક્ષણિક તકનીક અને જો રાજ્ય નીતિનો નિયમિત નિયમ બનાવવામાં આવે તો રાષ્ટ્રવિરોધી બની શકે છે. એક વાજબી પસંદગી, વાજબી અનામત, સ્પર્ધાત્મક મેરિટની હાજરીની આંશિક માન્યતા સાથે નબળા લોકોની અગાઉની જરૂરિયાતો અને વાસ્તવિક ક્ષમતાનું ન્યાયી સમાયોજન એ સામાજિક ન્યાયની ગતિશીલતા છે જે બંધારણના ત્રણ સમાનતાવાદી અનુચ્છેદોને જીવંત બનાવે છે."

વિદ્વાન ન્યાયાધીશ દ્વારા કરવામાં આવેલા આ અવલોકનો સાથે અમે સંપૂર્ણપણે સંમત છીએ અને અમે રાજ્યની અંદર 'ડોમિસાઇલ' અથવા રહેઠાણની આવશ્યકતાના આધારે અથવા યુનિવર્સિટી અથવા રાજ્ય દ્વારા લેવામાં આવતી લાયકાતની પરીક્ષા પાસ કરનારા વિદ્યાર્થીઓ માટે સંસ્થાકીય પસંદગીના આધારે મેરિટને ધ્યાનમાં લીધા વિના આ આવશ્યકતા ન સંતોષતા તમામ વિદ્યાર્થીઓને બાકાત રાખીને કેટલીક રાજ્ય સરકારો દ્વારા કરવામાં આવતા જથ્થાબંધ અનામતની બેફામ નિંદા કરીએ છીએ. અમે આવા જથ્થાબંધ અનામતને ગેરબંધારણીય અને બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ ના ઉલ્લંઘન તરીકે શૂન્ય હોવાનું જાહેર કરીએ છીએ.

૨૧. પરંતુ, પછી રાજ્યની અંદર રહેઠાણની આવશ્યકતા પર આધારિત અનામત અથવા યુનિવર્સિટી અથવા રાજ્ય દ્વારા લેવામાં આવતી લાયકાતની પરીક્ષા પાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ માટે સંસ્થાકીય પસંદગીને કેટલા અંશે બંધારણીય રીતે સ્વીકાર્ય ગણી શકાય? આ પ્રશ્નનો સ્પષ્ટ જવાબ આપવો શક્ય નથી કારણ કે ભારત સરકારના નીતિવિષયક નિવેદન દ્વારા નિર્દેશ કર્યા મુજબ, આવા અનામતની હદ તે ચોક્કસ

વિસ્તારમાં વ્યાવસાયિક શિક્ષણ માટેની તકો, સ્પર્ધાની હદ, વિસ્તારના શૈક્ષણિક વિકાસના સ્તર અને અન્ય સંબંધિત પરિબળો સહિતના અનેક પરિબળો પર આધારિત છે. એવું બની શકે કે એવા રાજ્યમાં જ્યાં શૈક્ષણિક વિકાસનું સ્તર અત્યંત નીચું હોય, ત્યાં, મેડિકલ વિશેષતામાં તાલીમ માટે તુલનાત્મક રીતે અપૂરતી તકો હોય અને મોટા પાયે સામાજિક અને આર્થિક પછાતપણું હોય, ત્યાં રાજ્યની મેડિકલ કોલેજોમાં બેઠકોની ઊંચી ટકાવારી અનામત રાખવા માટે વાજબીપણું હોઈ શકે છે અને આવી ઊંચી ટકાવારી "સામાજિક ન્યાયના પરિપ્રેક્ષ્યમાં જોવા મળતા સમાનતાના આદેશ" સામે ન પણ આવી શકે. શૈક્ષણિક તકોના સંદર્ભમાં સામાજિક અને આર્થિક તથ્યો પર આધારિત ઘણા ચલો એ પ્રશ્નના નિર્ધારણમાં પ્રવેશ કરશે કે કોઈપણ ચોક્કસ રાજ્યના કિસ્સામાં, રાજ્યની અંદર રહેઠાણની જરૂરિયાત અથવા સંસ્થાકીય પસંદગીના આધારે આરક્ષણની મર્યાદા શું હોવી જોઈએ. પરંતુ, અમારા મતે, અન્ય પ્રકારના માન્ય અનામતોને ધ્યાનમાં લીધા પછી આવા અનામતે કોઈ પણ સંજોગોમાં ખુલ્લી બેઠકોની કુલ સંખ્યાના ૭૦ ટકાની બાહ્ય મર્યાદાને ઓળંગવી જોઈએ નહીં. મેડિકલ એજ્યુકેશન રિવ્યુ કમિટીએ સૂચવ્યું છે કે બાહ્ય મર્યાદા ૭૫ ટકાથી વધુ ન હોવી જોઈએ પરંતુ અમારું માનવું છે કે ૭૦% પર બાહ્ય મર્યાદા નક્કી કરવી ન્યાયી અને વાજબી રહેશે. અમે સમાનતા અને ઉત્કૃષ્ટતાના દેખીતા પરસ્પર વિરોધી દાવાઓમાં સમાધાન લાવવાના પ્રયાસરૂપે અનામતની આ બાહ્ય મર્યાદા નિર્ધારિત કરી રહ્યા છીએ. અમે એ સ્પષ્ટ કરી શકીએ છીએ કે અમારા દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવેલી આ બાહ્ય મર્યાદા ઇન્ડિયન મેડિકલ કાઉન્સિલ દ્વારા કરવામાં આવતા કોઈપણ ઘટાડા અથવા ઘટાડવાને આધીન રહેશે જે તબીબી વ્યવસાયિકોની વૈધાનિક સંસ્થા છે જેની કાર્યાત્મક જવાબદારીઓમાં તબીબી શિક્ષણ માટેના ધોરણો નક્કી કરવા અને તેના નિયમન અને સંકલન માટેની જોગવાઈ કરવાનો સમાવેશ થાય છે. અમારું માનવું છે કે

અમારા દ્વારા નિર્ધારિત આ બાહ્ય મર્યાદા વર્ષો જતાં ક્રમશઃ ઘટાડવી જોઈએ પરંતુ તે એક એવું કાર્ય છે જે ઈન્ડિયન મેડિકલ કાઉન્સિલ દ્વારા કરવું પડશે. અમે ઈન્ડિયન મેડિકલ કાઉન્સિલને આજથી નવ મહિનાના સમયગાળાની અંદર એ વિચારવા નિર્દેશ આપીશું કે શું અમારા દ્વારા નક્કી કરાયેલ ૭૦ ટકાની બાહ્ય મર્યાદા ઘટાડવાની જરૂર છે અને જો ઈન્ડિયન મેડિકલ કાઉન્સિલ ટૂંકી બાહ્ય મર્યાદા નક્કી કરે છે, તો તે રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો માટે બંધનકર્તા રહેશે. અમે ઈન્ડિયન મેડિકલ કાઉન્સિલને દર ત્રણ વર્ષના અંતે પુનર્વિચાર માટે નિર્ધારિત બાહ્ય મર્યાદાને આધીન રહેવાનો પણ નિર્દેશ આપીશું પરંતુ કોઈ પણ સંજોગોમાં બાહ્ય મર્યાદા અમારા દ્વારા નિર્ધારિત ૭૦ ટકાથી વધુ ન હોવી જોઈએ. પરિણામ એ છે કે કોઈપણ સંજોગોમાં ઓછામાં ઓછી ૩૦ ટકા ખુલ્લી બેઠકો અખિલ ભારતીય ધોરણે વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ માટે ઉપલબ્ધ રહેશે, પછી ભલે તેઓ રાજ્ય અથવા યુનિવર્સિટીમાંથી આવતા હોય અને આવા પ્રવેશ સંપૂર્ણપણે અખિલ ભારતીય પ્રવેશ પરીક્ષા અથવા રાજ્ય દ્વારા લેવામાં આવતી પ્રવેશ પરીક્ષાના આધારે મેરિટ પર આપવામાં આવશે. અલબત્ત, અમારે એ ઉમેરવાની જરૂર નથી કે જ્યાં આ ચુકાદામાં આપવામાં આવેલા નિર્દેશો અનુસાર રહેઠાણની આવશ્યકતા અથવા સંસ્થાકીય પસંદગીના આધારે અનામત આપવામાં આવે છે, ત્યાં આવા અનામત દ્વારા દર્શાવેલ સ્ત્રોત અથવા સ્ત્રોતોમાંથી પ્રવેશ ફક્ત ગુણવત્તાના આધારે જ હોવા જોઈએ, કારણ કે ઉદ્દેશ્ય આવા સ્ત્રોત અથવા સ્ત્રોતોમાંથી શ્રેષ્ઠ અને સૌથી વધુ ગુણવત્તાવાળા વિદ્યાર્થીઓની પસંદગી કરવાનો હોવો જોઈએ.

૨૨. એમ.બી.બી.એસ. કોર્સમાં પ્રવેશ માટે આટલું બધું, પરંતુ જ્યારે આપણે પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ અભ્યાસક્રમો, જેમ કે, એમ.એસ., એમ.ડી. અને તેના જેવા કોર્સમાં પ્રવેશ માટે રાજ્યની અંદર રહેઠાણની આવશ્યકતા

અથવા સંસ્થાકીય પસંદગીના આધારે અનામતના પ્રશ્ન પર વિચાર કરવા આવીએ ત્યારે વિવિધ બાબતો પ્રવર્તવી જોઈએ. ત્યાં અમે કોઈપણ અન્ય વિચારણાઓ દ્વારા ઉત્કૃષ્ટતા સાથે સમાધાન કરવાની મંજૂરી આપી શકતા નથી કારણ કે તે રાષ્ટ્રના હિત માટે હાનિકારક હશે. જગદીશ સરણના કેસમાં (એ.આઇ.આર. ૧૯૮૦ એસ.સી. ૮૨૦, ફકરા ૨૩, ૩૯ અને ૪૪) ન્યાયમૂર્તી ક્રિષ્ના અય્યર દ્વારા તે યોગ્ય રીતે નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો હતો, અને તેમણે જે કહ્યું છે તેને અમે સંપૂર્ણ સમર્થન આપીએ છીએ:

> "પ્રદેશની મૂળભૂત તબીબી જરૂરિયાતો અથવા વિકલાંગ જૂથ માટે વાજબી પસંદગીયુક્ત દબાણ એ વિશેષતાના ઉચ્ચતમ સ્કેલ પર સમાન માપદંડમાં પ્રવર્તી શકતું નથી જ્યાં ક્ષમતા અનુસાર પસંદગી કરીને શ્રેષ્ઠ કૌશલ્ય અથવા પ્રતિભાને જાતે પસંદ કરવી આવશ્યક છે. પી.એચ.ડી., એમ.ડી., અથવા ઉચ્ચ પ્રાવીણ્યતાના સ્તરો પર, જ્યાં પ્રતિભાનું આંતરરાષ્ટ્રીય માપદંડ બનાવવામાં આવે છે, જ્યાં નિર્માણમાં કોઈ મહાન વૈજ્ઞાનિક અથવા ટેક્નોલોજિસ્ટ ગુમાવવો એ રાષ્ટ્રીય નુકસાન છે – જે બાબતો પર અમે મહત્વપૂર્ણ તરીકે વિસ્તારપૂર્વક સમજાવ્યું છે તે તેમની શક્તિ ગુમાવે છે. અહીં સમાનતા, જેને ઉત્કૃષ્ટતાને મેચ કરીને માપવામાં આવે છે, તેનો વધુ અર્થ છે અને ગંભીર જોખમ વિના તેને વધુ પાતળી કરી શકાતી નથી."
>
> "જો દેશમાં દરેક વ્યક્તિ માટે સમાન તકની બંધારણીય ખાતરી છે, તો જે ઉમેદવાર અન્ય કરતા વધુ ગુણ મેળવે છે તે પ્રવેશ માટે પસંદગી માટે હકદાર છે. સમાન માર્ક્સ માટે સમાન તકના આ નિયમ મુજબ શ્રેષ્ઠ પસંદ કરતી વખતે મેરિટ એ કસોટી હોવી જોઈએ. જ્યારે આપણે અનુસ્નાતક અભ્યાસક્રમો જેવા શિક્ષણના ઉચ્ચ સ્તરે પહોંચીએ છીએ ત્યારે આ દરખાસ્ત વધુ મહત્વ ધરાવે

છે. છેવટે, દવા જેવા કોઈપણ મહત્વપૂર્ણ ક્ષેત્રમાં ઉચ્ચ તકનીકી કુશળતા એ રાષ્ટ્રની માનવ સંપત્તિ છે જેના વિના તેની પ્રગતિ અને વિકાસ અવરોધાશે. શિક્ષણના નીચલા સ્તરો, નોકરીઓ અને સામાજિક અસંગતતાની શાખાઓમાં ઉચ્ચ કક્ષાના કૌશલ્ય અથવા વિશેષ પ્રતિભાની ભૂમિકા ઓછી હોઈ શકે છે, પરંતુ અત્યાધુનિક કૌશલ્યો અને વ્યૂહાત્મક રોજગારના ઉચ્ચ સ્તરોમાં વધુ હોઈ શકે છે. શિખર પર ગુણવત્તાનું અવમૂલ્યન કરવું એ વ્યાવસાયિક કુશળતાના મહત્વપૂર્ણ ક્ષેત્રોમાં દેશના વિકાસ સાથે કામચલાઉ છે. વિજ્ઞાન અને ટેક્નોલોજી અને વિકાસલક્ષી મહત્વના અન્ય વિશિષ્ટ ક્ષેત્રોમાં, કામગીરીના ચોક્કસ ધોરણોના સંબંધમાં આળસથી અથવા સરળતાથી છૂટછાટ આપવી એ ગંભીર રાષ્ટ્રીય જોખમ ઊભું કરી શકે છે / કારણ કે અદ્યતન દવા અને ભૌતિક પ્રગતિ માટે નિર્ણાયક ઉચ્ચ જ્ઞાનના અન્ય જટિલ વિભાગોમાં, ભારતના લોકોને રાષ્ટ્રની પ્રતિભા નિષ્ક્રિય પડેલી પેદા કરી શકે તે શ્રેષ્ઠ આપવાથી ઈનકાર કરવો જોઈએ નહીં. જો આ ક્ષેત્રોમાં સર્વશ્રેષ્ઠ સંભાવનાઓને અનામતના ઓઠા હેઠળ લોકશાહી વિચારણાઓ માટે અવગણવામાં આવે, તો લાંબા ગાળે, તેનો ભોગ લોકો પોતે જ બની શકે છે. અલબત્ત, સર્વશ્રેષ્ઠ પસંદ કરવામાં આ અણનમ કડકાઈ અન્ય સ્તરો પર એટલી હિતાવહ ન હોઈ શકે જ્યાં કાર્યક્ષમતાનું વ્યાપક માપદંડ પૂરતું સારું હોઈ શકે છે અને ફક્ત નકામી વસ્તુઓને દૂર કરવાની જ જરૂર છે."

"બીજું, અને વધુ મહત્ત્વની વાત એ છે કે, જ્યારે વિશિષ્ટ વિષયોમાં પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ અથવા પોસ્ટ ડોક્ટરલ અભ્યાસક્રમો માટે પસંદગી હોય ત્યારે મેરિટના માપદંડની નિંદા કરવી અથવા તેનો ત્યાગ કરવો મુશ્કેલ છે. કેટલીક શાખાઓની મુશ્કેલ ઊંચાઈઓ પર તીવ્ર

ઝોક માટે, સર્જનાત્મક પ્રતિભા માટે, ફાઇન–ટ્યુન પ્રદર્શન માટે કોઈ વિકલ્પ નથી જ્યાં શ્રેષ્ઠ એકલા જ શ્રેષ્ઠ તરીકે ખીલવાની સંભાવના છે. નિમ્ન–પ્રમાણભૂત ઉમેદવારોની પસંદગી કરીને નબળા વર્ગો પ્રત્યે લાગણીશીલ રીતે સહાનુભૂતિ દર્શાવવી, એ શ્રેષ્ઠતાની સંભાવનાને નકારી કાઢીને સમગ્ર સમાજને સજા કરવા સમાન છે, કહો કે હોસ્પિટલ સેવામાં. સૌથી ગરીબ વ્યક્તિને પણ જ્યારે ગંભીર બીમારી લાગુ પડે છે, ત્યારે તેને સુપર–સ્કીલ વિશેષજ્ઞોના ધ્યાનની જરૂર હોય છે, નહીં કે સામાન્ય સેકન્ડ–રેટ્સ (બીજા દરજ્જાના)ની. તેથી એવું છે કે સમાનતા અને ગુણવત્તાને સંપૂર્ણપણે ઓવરરુલ કરીને મેરિટ પર છૂટછાટ આપવી એ એક સામાજિક જોખમ છે જ્યાં તબક્કો પોસ્ટ–ગ્રેજ્યુએટ અથવા પોસ્ટ–ડોક્ટરલ હોય."

ન્યાયમૂર્તી ક્રિષ્ના અય્યરના ચુકાદાના આ ફકરાઓ સ્પષ્ટપણે અને બળપૂર્વક એ જ અભિપ્રાય વ્યક્ત કરે છે જે આપણે સ્વતંત્ર રીતે આપણા પોતાના સુધી પહોંચ્યા છીએ અને ખરેખર તે મત આ ફકરાઓમાં એટલી સક્ષમ રીતે વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો છે કે અમને નથી લાગતું કે અમે ત્યાં પહેલેથી જ કહેવામાં આવ્યું છે તેમાં કંઈપણ ઉપયોગી ઉમેરો કરી શકીએ. અમે નિર્દેશ કરી શકીએ છીએ કે ઈન્ડિયન મેડિકલ કાઉન્સિલે એ પણ ભાર મૂક્યો છે કે જ્યાં સુધી અનુસ્નાતક અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી, સ્થાનિક લાગણીઓને પોષવા માટે મેરિટ સાથે રમવું, બૂમરેંગ બનશે. આ મુદ્દા પર ઈન્ડિયન મેડિકલ કાઉન્સિલની ભલામણને અમે લાભ સાથે ફરીથી રજૂ કરી શકીએ છીએ જે સામાજિક ડહાપણમાં અંતિમ શબ્દ ન પણ હોઈ શકે પરંતુ ચોક્કસપણે વિચારવા યોગ્ય છે:

"પોસ્ટ–ગ્રેજ્યુએટ તાલીમ માટેના વિદ્યાર્થીની પસંદગી અંડરગ્રેજ્યુએટ કોર્સમાં શૈક્ષણિક રેકોર્ડના આધારે ચકાસાયેલ મેરિટ

> પર કડક રીતે થવી જોઈએ. પોસ્ટ-ગ્રેજ્યુએટ અભ્યાસ માટેની તમામ પસંદગી યુનિવર્સિટીઓ દ્વારા થવી જોઈએ."

મેડિકલ એજ્યુકેશન રિવ્યુ કમિટીએ એવો અભિપ્રાય પણ વ્યક્ત કર્યો છે કે "કોઈપણ સંસ્થામાં પોસ્ટ-ગ્રેજ્યુએટ અભ્યાસક્રમોમાં તમામ પ્રવેશ અખિલ ભારતીય ધોરણે ઉમેદવારો માટે ખુલ્લા હોવા જોઈએ અને સંસ્થા જ્યાં સ્થિત છે તે રાજ્ય / કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ (UT)માં રહેઠાણ અંગે કોઈ નિયંત્રણ હોવું જોઈએ નહીં." તેથી, વિદ્વાન એટર્ની જનરલ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા નીતિવિષયક નિવેદનમાં, ભારત સરકારે સ્પષ્ટપણે એવો મત વ્યક્ત કર્યો છે કે :

> "જ્યાં સુધી પોસ્ટ-ગ્રેજ્યુએટ કોલેજો અને વિશેષ વ્યાવસાયિક કોલેજોની સંસ્થાઓમાં પ્રવેશનો સંબંધ છે, તે સંપૂર્ણપણે અખિલ ભારતીય મેરિટના આધારે હોવો જોઈએ, જે અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિની તરફેણમાં બંધારણીય અનામતને આધીન રહેશે".

તેથી અમે એવો મત ધરાવીએ છીએ કે જ્યાં સુધી અનુસ્નાતક અભ્યાસક્રમો, જેમ કે એમ.એસ., એમ.ડી. અને તેના જેવા પ્રવેશનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી રાજ્યની અંદર રહેઠાણની જરૂરિયાત અથવા સંસ્થાકીય પસંદગીના આધારે કોઈપણ અનામતની જોગવાઈ ન કરવી તે ખૂબ જ ઇચ્છનીય રહેશે. પરંતુ, તકની સમાનતા અને શિક્ષણમાં સંસ્થાકીય સાતત્ય કે જેનું પોતાનું મહત્વ અને મૂલ્ય છે, તેના વ્યાપક વિચારોને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે એવો નિર્દેશ આપીશું કે જોકે રાજ્યની અંદર રહેઠાણની જરૂરિયાત અનુસ્નાતક અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશમાં અનામત માટેનું કારણ રહેશે નહીં, પરંતુ વર્તમાન સંજોગોમાં, સંસ્થાકીય પસંદગીના આધારે કેટલીક ટકાવારી બેઠકો અનામત રાખી શકાય છે એ અર્થમાં કે જે વિદ્યાર્થીએ મેડિકલ કોલેજ અથવા યુનિવર્સિટીમાંથી

એમ.બી.બી.એસ. કોર્સ પાસ કર્યો હોય, તેને સમાન મેડિકલ કોલેજ અથવા યુનિવર્સિટીમાં પોસ્ટ–ગ્રેજ્યુએટ કોર્સમાં પ્રવેશ માટે પ્રાધાન્ય આપી શકાય છે પરંતુ સંસ્થાકીય પસંદગીના આધારે આવા આરક્ષણ કોઈ પણ સંજોગોમાં પોસ્ટગ્રેજ્યુએટ કોર્સમાં પ્રવેશ માટે ઉપલબ્ધ ખુલ્લી બેઠકોની કુલ સંખ્યાના ૫૦ ટકાથી વધુ ન હોવા જોઈએ. આ બાહ્ય મર્યાદા કે જે અમે નક્કી કરી રહ્યા છીએ તે ઈન્ડિયન મેડિકલ કાઉન્સિલ દ્વારા નીચેની બાજુએ સુધારણાને પણ આધીન રહેશે, તેવી જ રીતે જેમ કે અમે એમ.બી.બી.એસ. કોર્સમાં પ્રવેશના કિસ્સામાં નિર્દેશ આપ્યો છે. પરંતુ, પોસ્ટ–ગ્રેજ્યુએટ કોર્સમાં પ્રવેશના સંબંધમાં પણ, અમે નિર્દેશ આપીશું કે જ્યાં સુધી ન્યુરો–સર્જરી અને કાર્ડિયોલોજી જેવી સુપર–સ્પેશિયાલિટીનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી સંસ્થાકીય પસંદગીના આધારે પણ કોઈ આરક્ષણ હોવું જોઈએ નહીં અને પ્રવેશ સંપૂર્ણપણે અખિલ ભારતીય ધોરણે મેરિટ પર આપવામાં આવવો જોઈએ."

[૨૩] ડો. દિનેશ કુમાર વિ. મોતીલાલ નેહરુ મેડિકલ કોલેજ, અલ્હાબાદ [(૧૯૮૬) ૩ એસ.સી.સી. ૭૨૭] ના કેસના ચુકાદામાં, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે અંડરગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ અભ્યાસક્રમોમાં, કુલ ઉપલબ્ધ બેઠકોના ૧૫% પર પ્રવેશ અખિલ ભારતીય પ્રવેશ પરીક્ષાના આધારે કરવામાં આવશે અને બાકીની બેઠકો રાજ્યના રહેવાસીઓ માટે અનામત રાખી શકાય છે.

[૨૩.૧] કેસોના આ જૂથમાં, અરજદારોનો કેસ એવો છે કે વાદગ્રસ્ત નિયમ કે જે ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળામાંથી ૧૦મું ધોરણ અને ૧૨મું ધોરણ પાસ કરવાની આવશ્યકતા લાદે છે અને વધુમાં નિયમ ૪(૧–એ) કે જે ૮૫% ક્વોટામાં પ્રવેશ મેળવવાના હેતુ માટે ઉમેદવાર ગુજરાત રાજ્યનો ડોમિસાઇલ

(રહેવાસી) હોવાની કલ્પના કરે છે, તે ગેરકાયદેસર અને મનસ્વી છે. તેમનો કેસ એવો છે કે આવી શરત / નિયંત્રણને હાંસલ કરવા માંગતા ઉદ્દેશ્ય સાથે કોઈ સંબંધ નથી.

[૨૩.૨] બીજી બાજુ, સામાવાળાઓનો કેસ એવો છે કે ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળામાંથી ૧૦મું ધોરણ અને ૧૨મું ધોરણ પાસ કરવાની આવશ્યકતા વર્ષ ૨૦૧૭માં ઘડવામાં આવેલા નિયમોમાં હતી, અને ૧૦મું ધોરણ પાસ કરવાની આવશ્યકતા પર વર્ષ ૨૦૧૭માં કેસોના જૂથમાં પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો, તે સમયે, સામાવાળાઓએ રાજ્યમાં આવેલી શાળામાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કરવાની આવશ્યકતાનો આગ્રહ રાખ્યો ન હતો. એવી વધુ રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ગયા શૈક્ષણિક વર્ષમાં એવું જાણવા મળ્યું હતું કે ગુજરાત રાજ્યના કાયમી રહેવાસી ન હોય તેવા લગભગ ૪૦૦ ઉમેદવારોએ તબીબી વ્યાવસાયિક અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ મેળવવાના હેતુથી ગુજરાત રાજ્યમાં ૧૧માં અને ૧૨માં ધોરણમાં પ્રવેશ લીધો છે, અને કોર્સમાં જોડાયા છે. તે બાબતને જોતાં, એવું કહી શકાય નહીં કે વાદગ્રસ્ત નિયમોનો હાંસલ કરવા માંગતા ઉદ્દેશ્ય સાથે કોઈ સંબંધ નથી.

[૨૩.૩] પ્રવેશના નિયમો મુજબ, અંડરગ્રેજ્યુએટ અભ્યાસક્રમોમાં ૮૫% ઉપલબ્ધ બેઠકો ગુજરાત રાજ્યના રહેવાસીઓ / ડોમિસાઇલ્સ માટે અનામત છે. જ્યારે રાજ્યનો એવો કેસ હોય કે ૮૫% બેઠકો ગુજરાત રાજ્યના કાયમી રહેવાસી એવા વિદ્યાર્થીઓને ફાળવવામાં આવે તેની ખાતરી કરવા માટે, ત્યારે એવું કહી

શકાય નહીં કે આવા નિયમો હાંસલ કરવા માંગતા ઉદ્દેશ્ય વિના ઘડવામાં આવ્યા છે. ભૂતકાળના અનુભવને જોતાં કે ગુજરાત રાજ્યની બહારના વિદ્યાર્થીઓ તબીબી અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ મેળવવા માટે રાજ્યમાં આવેલી શાળાઓમાંથી તેમના ૧૧માં અને ૧૨માં ધોરણનો અભ્યાસ કરવા આવતા હતા, ત્યારે એવું કહી શકાય નહીં કે નિયમ દાખલ કરીને પ્રાપ્ત કરવા માંગતો કોઈ ઉદ્દેશ્ય નથી. સામાવાળાઓના વલણ પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે ૮૫% બેઠકો ગુજરાત રાજ્યના વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા ભરવામાં આવે તેની ખાતરી કરવા માટે આવા નિયમો ઘડવામાં આવ્યા છે. તે વિવાદિત નથી કે મેડિકલ પ્રવાહના અંડરગ્રેજ્યુએટ કોર્સના પ્રવેશમાં ઉપલબ્ધ કુલ બેઠકોના ૮૫% સ્થાનિક ઉમેદવારો માટે અનામત રાખી શકાય છે. તે બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, અને સામાવાળાઓના વલણને ધ્યાનમાં રાખીને કે ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળામાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કરવાની આવશ્યકતા રજૂ કરવી માત્ર બેઠકો રાજ્યના કાયમી રહેવાસીઓને ફાળવવામાં આવે તેની ખાતરી કરવા માટે કરવામાં આવી હોય તેવું જણાય છે. આ તબક્કે, એ પણ નોંધવામાં આવે છે કે વધુમાં જે નિયમ વર્ષ ૨૦૧૮માં નિયમોમાં સુધારા દ્વારા એટલે કે નિયમ ૪(૧–એ) દ્વારા ઉમેરવામાં આવ્યો છે તેને મનસ્વી કે ભેદભાવપૂર્ણ કહી શકાય નહીં. જ્યારે ગુજરાત રાજ્યના કાયમી રહેવાસીઓ માટે ૮૫% ની હદ સુધી બેઠકો અનામત રાખવામાં આવી હોય, ત્યારે આવા ઉમેદવારો ગુજરાત રાજ્યના ડોમિસાઈલ હોય તેવો આગ્રહ રાખવો, ગેરકાયદેસર કહી શકાય નહીં. ડોમિસિલરી (રહેઠાણ) એ જન્મસ્થળ કરતાં

અલગ બાબત છે. અરજદારો દ્વારા દલીલ કરવામાં આવી છે તેમ તે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૯(૧)(ઈ) નું પણ ઉલ્લંઘન કરશે નહીં.

[૨૩.૪] અરજદારોની આ દલીલ કે ગુજરાત રાજ્યની અંદર આવેલી શાળામાંથી અને રાજ્યની બહાર આવેલી શાળામાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કરનાર વિદ્યાર્થીઓનું વર્ગીકરણ એ માઈક્રો વર્ગીકરણ સમાન છે, તે પણ સ્વીકારી શકાતી નથી. સ્થાનિક રહેવાસીઓને અંડરગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ મળે તેની ખાતરી કરવા માટેનો ઉદ્દેશ્ય હાંસલ કરવા માટે સદર વર્ગીકરણને વાજબી વર્ગીકરણ તરીકે માનવું પડશે. તે સુસ્થાપિત છે કે જે વર્ગીકરણનો હાંસલ કરવા માંગતા ઉદ્દેશ્ય સાથે સંબંધ હોય, તેને વાજબી વર્ગીકરણ તરીકે માનવું જોઈએ અને તે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ દ્વારા અરજદારોને આપવામાં આવેલા અધિકારોનું ઉલ્લંઘન કરશે નહીં. તે પણ સુસ્થાપિત છે કે જ્યારે કાયદાની જોગવાઈઓનો અમલ કરવા માટે નિયમ બનાવવામાં આવે છે, ત્યારે કાયદેસરની ધારણા એ છે કે નિયમ રાજ્ય સરકાર દ્વારા સદ્ભાવનાથી અને વર્તમાન પરિસ્થિતિઓ તેમજ જરૂરિયાતોની સંપૂર્ણ જાણકારી સાથે ઘડવામાં આવ્યો હોવો જોઈએ અને જો કોઈ સુધારો કરવામાં આવ્યો હોય, તો તે અનુભવ દ્વારા પ્રગટ થતી મુશ્કેલીઓને હલ કરવા માટે કરવામાં આવ્યો હોવો જોઈએ. એ પણ નોંધવું જોઈએ કે માત્ર તફાવત એ ભેદભાવ સમાન બનશે નહીં અને વધુમાં વર્ગીકરણમાં, સારવારમાં નજીવું કે ભ્રામકપણું જાતે જ ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ ને આકર્ષિત કરી શકતું નથી. કુમારી જયશ્રી ચંદ્રચૂડ દીક્ષિત વિ.

સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત, રિપોર્ટેડ ઇન ૧૯૭૯ જી.એલ.આર. ૬૧૪ ના કેસના ચુકાદામાં, પ્રથમ એમ.બી.બી.એસ. કોર્સમાં પ્રવેશના નિયમોની માન્યતા પર વિચાર કરતી વખતે, આ કોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજે સમાન પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં લીધી છે અને સદર કેસમાં, વિદ્વાન સિંગલ જજે ઠરાવ્યું છે કે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ ની કસોટીને પહોંચી વળવા માટે ગાણિતિક ચોકસાઈ કે સંપૂર્ણ સમાનતા આવશ્યક નથી. નિયમોના ઉદ્દેશ્યો અને સામાવાળાના જવાબના સોગંદનામામાં કરવામાં આવેલી દલીલને ધ્યાનમાં રાખીને, અમારો એ મત છે કે વાદગ્રસ્ત નિયમો અરજ કર્યા મુજબ મનસ્વી અને ગેરકાયદેસર નથી અને તે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ દ્વારા આપવામાં આવેલા અધિકારોનું ઉલ્લંઘન કરતા માઇક્રો વર્ગીકરણ સમાન નથી. અમારો એ મત છે કે આવા નિયમો ફક્ત ગુજરાત રાજ્યના રહેવાસીઓ માટે અંડરગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ અભ્યાસક્રમોમાં ૮૫% બેઠકો અનામત રાખવાના ઉદ્દેશ્યના સમર્થનમાં જ ઘડવામાં આવ્યા છે. તે બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, અરજ કર્યા મુજબ ભેદભાવની દલીલ સ્વીકારવા માટે અમે પ્રેરિત થયા નથી.

[૨૩.૫] નિયમો, ૨૦૧૭ માં તારીખ ૦૪.૦૫.૨૦૧૮ ના રોજ જાહેરનામું બહાર પાડીને સુધારા દ્વારા ઉમેરવામાં આવેલા નિયમ ૪(૧-એ) ના સંબંધમાં પણ, તેને ગેરકાયદેસર કહી શકાય નહીં. જ્યારે રાજ્ય સરકાર માટે રાજ્ય ક્વોટામાં રહેવાસીઓને ૮૫% ઉપલબ્ધ બેઠકો અનામત રાખવી સ્વીકાર્ય હોય, ત્યારે અમારો મત છે કે નિયમો, ૨૦૧૭ નો નિયમ ૪(૧-એ) ઉમેરીને નિયમોમાં

લાવવામાં આવેલા સુધારામાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા નથી. ઉપર જણાવ ેલા ઉદ્દેશ્યને હાંસલ કરવા માટે પ્રતિવાદી રાજ્યના ક્ષેત્રમાં આવા ઘડવામાં આવેલા નિયમો આવે છે. સમય અને સમય પર, જન્મસ્થળ અને ડોમિસાઇલ (રહેવાસી) અનેક ચુકાદાઓમાં અલગ પાડવામાં આવ્યા છે. માત્ર એટલા જ કારણસર કે કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ, જોકે તેઓએ ગુજરાત રાજ્યમાં ૧૦મું, ૧૧મું અને ૧૨મું ધોરણ પાસ કરવાની પાત્રતાના માપદંડો પૂર્ણ કર્યા છે, પરંતુ તેઓ ડોમિસાઇલની આવશ્યકતાને પૂર્ણ કરતા નથી, તે નિયમોને અમાન્ય ઠેરવવાનું કારણ હોઈ શકે નહીં.

[૨૩.૬] એ નોંધવું જોઈએ કે જ્યારે ડોમિસાઇલ નિયમ ન હતો, ત્યારે ૮૫% બેઠકો સ્થાનિક રહેવાસીઓને ફાળવવામાં આવે તેની ખાતરી કરવા માટે, ગુજરાતમાં આવેલી શાળામાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કરવાની આવશ્યકતા દાખલ કરવામાં આવી હતી. શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૧૮–૧૯ થી અમલમાં લાવવામાં આવી રહેલા તાજેતરના સુધારા દ્વારા, ડોમિસાઇલ નિયમ અમલમાં લાવવામાં આવ્યો છે. ડોમિસાઇલ નિયમ દાખલ થયા પછી, ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળામાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કરવાની આવશ્યકતા ધરાવતો નિયમ સમાન સ્વરૂપમાં ચાલુ રાખવો કે નહીં, તે એક એવી બાબત છે જે પ્રતિંવાદી સત્તાવાળાઓ દ્વારા ધ્યાનમા લેવાની આવશ્યકતા છે. જ્યારે આવા નિયમનું નિર્માણ પ્રતિવાદીઓના ક્ષેત્રમાં હોય, ત્યારે આ કોર્ટ આ અરજીઓમાં વાદગ્રસ્ત નિયમને રદ કરી શકે નહીં.

[૨૪] અરજદારોની વધુમાં એવી દલીલ છે કે વાદગ્રસ્ત નિયમ કે જેમાં વર્તમાન નિયમોમાં કલ્પના કર્યા મુજબ ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળામાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કરવાની આવશ્યકતા છે, તે ત્યારે ન હતો જ્યારે અરજદારો ૧૦માં ધોરણમાં હતા. અરજદારોનો વધુમાં એ કેસ છે કે નિયમોના ફેરફાર અને નિયમ ૪(૧–એ) ના ઉમેરાને કારણે, અરજદારો મેડિકલ અભ્યાસક્રમોમાં વિચારણા માટેની પાત્રતાના માપદંડને પૂર્ણ કરવાથી વંચિત થઈ રહ્યા છે. નિયમમાં એવી શરતની જરૂરિયાતના સંબંધમાં કે ઉમેદવારોએ ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળામાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કરેલું હોવું જોઈએ, વિદ્વાન એડવોકેટ જનરલે અનંત મદાન વિ. સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા [(૧૯૯૫) ૨ એસ.સી.સી. ૧૩૫] ના કેસના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે. ઉપરોક્ત ચુકાદામાં, પ્રવેશ પરીક્ષા માટે નિર્ધારિત શરત કે જેમાં ઉમેદવાર હરિયાણા રાજ્યની માન્ય સંસ્થાઓમાંથી ૧૦માં, ૧૦+૧ અને ૧૦+૨ વર્ગોમાં ભણેલા હોવા જોઈએ, તેને માન્ય ઠેરવવામાં આવી છે. સદર ચુકાદાનો ફકરા નં. ૮ નીચે મુજબ છે :–

> "૮. ઉપરોક્ત તથ્યોને ધ્યાનમાં રાખીને, આપણે એ ધ્યાનમાં લેવું પડશે કે હરિયાણા રાજ્યમાં માન્ય સંસ્થામાં ૧૦માં, ૧૦+૧ અને ૧૦+૨ વર્ગોમાં અભ્યાસ કર્યો હોય તેવા ઉમેદવારની આવશ્યકતા ધરાવતી શરતને મનસ્વી અથવા અવાજબી તરીકે ગણી શકાય કે કેમ. હવે તે સુસ્થાપિત છે કે રહેઠાણના આધારે પ્રવેશમાં પસંદગી, તેમજ સંસ્થાકીય પસંદગી જ્યાં સુધી રહેણાંક અથવા સંસ્થાકીય પસંદગીના આધારે કોઈ સંપૂર્ણ અનામત ન હોય ત્યાં સુધી સ્વીકાર્ય છે. ૧૯૫૫ માં જ, ડી.પી. જોશી વિ. સ્ટેટ ઓફ મધ્ય ભારત, (૧૯૫૫) ૧ એસ.સી.આર. ૧૨૧૫:

(એ.આઈ.આર. ૧૯૫૫ એસ.સી. ૩૩૪) ના કેસમાં, આ કોર્ટે, જન્મસ્થળ અને રહેઠાણ વચ્ચે તફાવત કરીને, શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં રહેઠાણના આધારે પસંદગીને સમર્થન આપ્યું હતું."

[૨૫] અરજદારોનો કેસ છે કે વાદગ્રસ્ત નિયમો પૂર્વવર્તી રીતે લાગુ કરી શકાતા નથી, જે મુખ્યત્વે રિટ પિટિશન નં. ૮૨૬૮/૨૦૧૭ માં બોમ્બે હાઈકોર્ટના ચુકાદા પર આધાર રાખે છે. સદર ચુકાદા પર આધાર રાખીને, એવું દલીલ કરવામાં આવે છે કે સદર ચુકાદો અરજદારોના કેસને લાગુ પડશે અને ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળામાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કરવાની આવશ્યકતાનો આગ્રહ રાખ્યા વિના તેમના કેસની વિચારણા કરવા માટે પ્રતિવાદી સામે નિર્દેશ માંગશે. ઉપરોક્ત ચુકાદામાં મહારાષ્ટ્ર રાજ્યમાં વર્ષ ૨૦૧૭-૧૮ માટેના હેલ્થ સાયન્સ અભ્યાસક્રમોની માહિતી પુસ્તિકામાંના કલમ સંબંધિત પડકાર હતો. ઉપરોક્ત ચુકાદામાં નિયમની માન્યતામાં ગયા વિના, માત્ર એવા આધારે કે સદર અરજીઓમાં અરજદારોએ એસ.સી.સી. પરીક્ષા પાસ કરી છે / વર્ષ ૨૦૧૫-૧૬ પહેલાં રાજ્યની બહારની સંસ્થા / બોર્ડમાંથી અભ્યાસ કર્યો છે, તેમની તરફેણમાં પ્રાપ્ત થયેલા અધિકારો, સદર વાદગ્રસ્ત કલમને પૂર્વવર્તી રીતે લાવીને છીનવી શકાતા નથી, જેણે આખરે રાજ્યમાં આગળના ઉચ્ચ શિક્ષણના તેમના અધિકારને નકારી કાઢ્યો હતો, વધુમાં એ નોંધતા કે અગિયારમા કલાકનો માપદંડનો ફેરફાર અન્યાયી, અવાજબી છે અને અધિકારોને અસર કરે છે, રાજ્યમાં આવેલી સંસ્થામાંથી એસ.સી.સી. પ્રમાણપત્રનો આગ્રહ રાખ્યા વિના અરજી પત્રો સ્વીકારવાના નિર્દેશો જારી કરવામાં આવ્યા છે. વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી

મહેતા દ્વારા એ પણ દલીલ કરવામાં આવી છે કે સદર ચુકાદા સામે દાખલ કરવામાં આવેલી એસ.એલ.પી. નામંજૂર કરવામાં આવી છે અને સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન (સિવિલ) નં. ડી૩૫૬૨૩/૨૦૧૭ માં તારીખ ૧૧.૧૨.૨૦૧૭ ના રોજ પાસ કરવામાં આવેલા આદેશની નકલ રજૂ કરવામાં આવી છે. રિટ પિટિશન નં. ૮૨૬૮/૨૦૧૭ માં તારીખ ૦૫.૦૭.૨૦૧૭ ના આદેશમાં સમાવિષ્ટ નિર્દેશો આ પૂર્વધારણા પર જારી કરવામાં આવ્યા છે કે તેમાં રહેલા અરજદારોએ સદર નિયમની રજૂઆત પહેલાં એસ.સી.સી. પાસ કરીને અધિકારો પ્રાપ્ત કર્યા છે અને આવા અધિકારો છીનવી શકાતા નથી. સદર ચુકાદામાં ખાસ એવું પણ ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે નિયમની માન્યતામાં જવામાં આવ્યું નથી.

[૨૬] અરજદારોના વરિષ્ઠ વકીલ દ્વારા ઉપરોક્ત ચુકાદા પર ભારપૂર્વક આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. માત્ર એટલા જ કારણસર કે જ્યારે અરજદારોએ તેમનું ૧૦મું ધોરણ પાસ કર્યું હતું, ત્યારે સંબંધિત સમયે વાદગ્રસ્ત નિયમો ન હતા, તો શું એવું કહી શકાય કે અરજદારોને કોઈ અધિકારો પ્રાપ્ત થયા છે? આ સંબંધમાં, જે.એસ. યાદવ વિ. સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ, રિપોર્ટેડ ઇન ૨૦૧૧ (૬) એસ.સી.સી. ૫૭૦ ના કેસના ચુકાદાને ધ્યાનમાં લેવો સંબંધિત છે. ઉપરોક્ત ચુકાદામાં, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે ભવિષ્યના લાભોની માત્ર અપેક્ષા, અથવા વર્તમાન કાયદાઓની અપેક્ષિત સાતત્ય પર સ્થાપિત મિલકતમાં આકસ્મિક હિત, નિહિત અધિકારોની રચના કરતું નથી. સદર ચુકાદાનો ફકરા નં. ૨૦ નીચે મુજબ છે :–

"૨૦. "વેસ્ટેડ (નિહિત)' શબ્દ બ્ૃલેક્સ લો ડિક્શનરી (૬ઠ્ઠી આવૃત્તિ) માં પૃષ્ઠ ૧૫૬૩ પર વ્યાખ્યાચિત કરવામાં આવ્યો છે, જેમ કે વેસ્ટેડ; નિશ્ચિત; ઉપાર્જિત; સ્થાયી; સંપૂર્ણ. સંપૂર્ણ માલિકીનું પાત્ર અથવા અધિકારો આપેલા; આકસ્મિક નથી; પૂર્વશરત દ્ધારા પરાજિત થવાને આપાત્ર નથી.' અધિકારો 'નિહિત' છે જ્યારે આનંદ માણવાનો અધિકાર, વર્તમાન અથવા ભાવિ, વર્તમાન હિત તરીકે કોઈ ખાસ વ્યક્તિ અથવા વ્યક્તિઓની મિલકત બની ગયો છે; ભવિષ્યના લાભોની માત્ર અપેક્ષા, અથવા વર્તમાન કાયદાઓની અપેક્ષિત સાતત્ય પર સ્થાપિત મિલકતમાં આકસ્મિક હિત, નિહિત અધિકારોની રચના કરતું નથી. વેબ્સ્ટર્સ કોમ્પ્રિહેન્સિવ ડિક્શનરી (ઇન્ટરનેશનલ એડિશન) માં પૃષ્ઠ ૧૩૯૭ પર, 'વેસ્ટેડ' ને (કોઈ પણ આકસ્મિકતાને આપાત્ર ન હોચ તેવી મુદત દ્ધારા રાખવામાં આવેલ કાયદો; સંપૂર્ણ; કાયદા દ્ધારા કાયમી અધિકાર તરીકે સ્થાપિત; નિહિત હિત) તરીકે વ્યાખ્યાચિત કરવામાં આવ્યું છે." (જુઓ: મોસમમ્ત બીબી સચીદા અને અન્ય વગેરે વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર અને અન્ય વગેરે, એ.આઇ.આર. ૧૯૯૬ એસ.સી. ૧૯૩૬)."

[૨૭] પ્રશાંત પ્રવીણભાઈ કનાબાર વિ. ગુજરાત યુનિવર્સિટી, રિપોર્ટેડ ઇન ૧૯૯૦ (૨) જી.એલ.આર. ૧૦૬૬ ના કેસમાં, અનુસ્નાતક ડિગ્રી અને ડિપ્લોમા મેડિકલ અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશના નિયમોને પડકારવામાં આવ્યો હતો. સમાન પરિસ્થિતિમાં, જ્યારે નિયમોને પડકારવામાં આવે છે, ત્યારે આ કોર્ટની ડિવિઝન બેંચ દ્ધારા એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે મેડિકલ શૈક્ષણિક અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશમાં કોઈ અધિકાર પ્રાપ્ત થશે નહીં સિવાય કે કોઈ વ્યક્તિ કોર્સમાં પ્રવેશ મેળવે. કોર્સમાં પ્રવેશની ગેરહાજરીમાં, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે અરજદારોને કોઈ અધિકાર પ્રાપ્ત થયો છે તેમ કહી શકાય નહીં. વધુમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું

છે કે, આવી સ્થિતિમાં, તેમના અધિકારને છીનવી લેવાનો પ્રશ્ન ઉભો થતો નથી. વધુમાં સદર કેસમાં, અનુસ્નાતક પ્રવેશ માટેના નિયમોમાં ફેરફાર પર વિચાર કરતી વખતે, સમાન પરિસ્થિતિમાં, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે યુનિવર્સિટી દ્વારા એવું કોઈ વચન આપવામાં આવ્યું છે તેમ કહી શકાય નહીં કે પોસ્ટગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશને સંચાલિત કરતા સમાન નિયમો તેમને લાગુ કરવાનું ચાલુ રાખશે. ડિવિઝન બેંચ દ્વારા લેવાયેલા અભિપ્રાય સાથે અમે સંપૂર્ણપણે સંમત છીએ. સદર ગુણોત્તર લાગુ કરીને, અમારો એ મત છે કે માત્ર એટલા જ કારણસર કે, ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળામાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કરવાની આવશ્યકતા લાદતી શરત ન હતી, જ્યારે અરજદારોએ ૧૦મું ધોરણ પાસ કર્યું હતું, ત્યારે એવું કહી શકાય નહીં કે તેઓએ કોઈ અધિકાર પ્રાપ્ત કર્યો છે. મેડિકલ અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ માટે અમલમાં રહેલા નિયમોમાં સુધારો કરવો કે નહીં, તે પ્રાથમિક રીતે પ્રતિવાદી રાજ્યનું કામ છે. ભૂતકાળના અનુભવ અને જરૂરિયાતોને ધ્યાનમાં રાખીને, કાયદાના ઉદ્ધેશ્યને ધ્યાનમાં રાખીને માપદંડને પૂર્ણ કરવા માટે સ્થિતિને પહોંચી વવા માટે જરૂરી હોય તે રીતે નિયમોને અપ-ડેટ કરવા માટે રાજ્ય સરકાર માટે હંમેશા ખુલ્લું છે. માત્ર એટલા જ કારણસર કે સદર નિયમો કેટલાક ઉમેદવારોને અનુકૂળ નથી, તેવું કહી શકાય નહીં કે આવા સુધારાથી તેમના અધિકારો છીનવાઈ જાય છે. એ નોંધવું જોઈએ કે કોઈપણ અધિકારની ગેરહાજરીમાં, એવું કહી શકાય નહીં કે કોઈ અધિકાર છીનવી લેવામાં આવ્યો છે. તેવી જ રીતે, પ્રોમિસરી એસ્ટોપલ અને કાયદેસરની અપેક્ષા પણ

સ્વીકારી શકાતી નથી. આવી પરિસ્થિતિઓ એવા કેસમાં ધ્યાનમાં લેવી પડશે જ્યાં ઉમેદવારો સાબિત કરે કે તેમને વચન આપવામાં આવ્યું હતું અને વધુમાં તેઓએ અગાઉથી તેમની સ્થિતિ બદલી છે. આવી કોઈ પરિસ્થિતિઓની ગેરહાજરીમાં, અરજદારોની આ રજૂઆતો સાથે સહમત થવામાં અસમર્થ છીએ કે અરજ કરેલ નિર્દેશો મંજૂર કરવા માટે ડબલ્યુ.પી. નં. ૮૨૬૮/૨૦૧૭ માં બોમ્બે હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવાયેલ અભિપ્રાય સ્વીકારવો જોઈએ. આપણા ધ્યાને લાવવામાં આવ્યું છે કે બોમ્બે હાઈકોર્ટના ડબલ્યુ.પી. નં. ૮૨૬૮/૨૦૧૭ ના ચુકાદા સામે દાખલ કરવામાં આવેલી એસ.એલ.પી. નામંજૂર કરવામાં આવી છે. જો કે, પક્ષકાર તરીકે જોડાયેલા સામાવાળાઓ તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દવેએ જસ્ટિસ પી. વેણુગોપાલ વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા [(૨૦૦૩) ૭ એસ.સી.સી. ૭૨૬] ના કેસના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે. ઉપરોક્ત ચુકાદામાં, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે જ્યારે એસ.એલ.પી. પ્રારંભિક તબક્કે (ઈન લિમાઈન) નામંજૂર કરવામાં આવે છે, ત્યારે તે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૧ ના અર્થમાં બંધનકર્તા પૂર્વ–ઉદાહરણ સમાન બનશે નહીં. સદર ચુકાદાના ફકરા નં. ૨૪ અને ૨૫ નીચે મુજબ છે: –

> "૨૪. એ સાચું હોઈ શકે છે કે આ કોર્ટે જસ્ટિસ નંદ લાલ ગાંગુલી (ઉપર મુજબ) ના ચુકાદા સામે અપીલ કરવાની વિશેષ રજા મંજૂર કરી ન હતી પરંતુ તે પોતે જ ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૧ ના અર્થમાં નિર્ણયને બંધનકર્તા પૂર્વ–ઉદાહરણ બનાવશે નહીં.

૨૫. કુન્હયમ્મદ અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ કેરળ અને અન્ય, (એ.આઈ.આર. ૨૦૦૦ એસ.સી. ૨૫૮૭) માં આ કોર્ટે, અન્ય બાબતોની સાથે, ઠરાવ્યું હતું:

"(૪) અપીલ માટે વિશેષ રજા નકારતો આદેશ એ બિન–બોલતો આદેશ અથવા બોલતો આદેશ હોઈ શકે છે. બંનેમાંથી કોઈપણ કેસમાં તે મર્જરના સિદ્ધાંતને આકર્ષિત કરતું નથી. અપીલ માટે વિશેષ રજા નકારતો આદેશ વાદગ્રસ્ત આદેશના સ્થાને અવેજીમાં આવતો નથી. તેનો અર્થ માત્ર એ છે કે કોર્ટ અપીલ દાખલ થવા દેવા માટે પોતાની સત્તાનો ઉપયોગ કરવા માટે વલણ ધરાવતી ન હતી.

(૫) જો રજા નકારતો આદેશ બોલતો આદેશ હોય, એટલે કે, રજા મંજૂર કરવાનો ઈનકાર કરવા માટેના કારણો આપે છે, તો આદેશની બે અસરો છે. પ્રથમ, આદેશમાં સમાવિષ્ટ કાયદાનું નિવેદન એ બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૧ ના અર્થમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા કાયદાની ઘોષણા છે. બીજું, કાયદાની ઘોષણા સિવાય, આદેશમાં જે પણ જણાવવામાં આવ્યું છે તે સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા તારણો છે જે તેના પક્ષકારોને અને તે પછીની કોઈપણ કાર્યવાહીમાં કોર્ટ, ટ્રિબ્યુનલ અથવા સત્તાધિકારીને ન્યાયિક શિસ્તના માર્ગ દ્વારા બંધનકર્તા રહેશે, જેમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દેશની સર્વોચ્ચ કોર્ટ છે. પરંતુ, આ એવું કહેવા સમાન નથી કે નીચેની કોર્ટ, ટ્રિબ્યુનલ અથવા સત્તાધિકારીનો આદેશ વિશેષ રજા અરજીને નકારતા સુપ્રીમ કોર્ટે નામના આદેશમાં મર્જ થઈ ગયો છે અથવા પક્ષકારો વચ્ચેની પછીની કાર્યવાહીમાં રેસ જ્યુડિકાટા તરીકે બંધનકર્તા સુપ્રીમ કોર્ટનો આદેશ એકમાત્ર આદેશ છે.""

[૨૮] ઉપરોક્ત ચુકાદાને ધ્યાનમાં રાખીને અને પ્રશાંત પ્રવીણભાઈ કનાબાર વિ. ગુજરાત યુનિવર્સિટી [૧૯૯૦ (૨) જી.એલ.આર. ૧૦૬૬] ના કેસમાં આ કોર્ટના ચુકાદાને ધ્યાનમાં રાખીને, ડબલ્યુ.પી. નં. ૮૨૬૮/૨૦૧૭ માં બોમ્બે હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવાયેલ અભિપ્રાય સ્વીકારવા માટે અમે પ્રેરિત થયા નથી અને તે મુજબ, અમે સદર દલીલને નામંજૂર કરીએ છીએ.

[૨૯] કેટલાક અરજદારોની વધુમાં એવી રજૂઆત છે કે જોકે અરજદારો ગુજરાત રાજ્યના કાયમી રહેવાસી છે અને તેમણે ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી સંસ્થાઓમાંથી તેમનો પાત્રતા ધરાવતો ૧૧મું અને ૧૨મું ધોરણ પૂર્ણ કર્યો છે, પરંતુ તેઓએ ગુજરાત રાજ્યની બહાર ૧૦મું ધોરણ ભણ્યા હોવાની હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, તેઓ અપાત્ર બન્યા છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે આવા નિયમના અમલ દ્વારા, તેઓને ભારે મુશ્કેલીમાં મૂકવામાં આવી રહ્યા છે. તે સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે જો આવી જોગવાઈ અથવા નિયમ કાયદાનો ઉદ્દેશ્ય હાંસલ કરવા માટે બનાવવામાં આવ્યો હોય, તો મુશ્કેલી અથવા અસુવિધા એ નિયમો અથવા કાયદામાં દખલ કરવાનું કોઈ કારણ નથી. આ સંબંધમાં, રોહતાશ કુમાર વિ. ઓમ પ્રકાશ શર્મા [૨૦૧૩ (૧૧) એસ.સી.સી. ૪૫૧]; રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય વિ. સી.એન. સહસ્ત્રનામન, રિપોર્ટેડ ઇન [એ.આઇ.આર. ૧૯૮૬ એસ.સી. ૧૮૩૦] અને કમલ કાંતિ દત્તા વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા [એ.આઇ.આર. ૧૯૮૦ એસ.સી. ૨૦૫૬] ના કેસોમાં

સામાવાળાઓ દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલા ચુકાદાઓ સામાવાળાઓના કેસને સમર્થન આપે છે.

[૨૯.૧] કમલ કાંતિ દત્તા વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા [એ.આઇ.આર. ૧૯૮૦ એસ.સી. ૨૦૫૬] ના કેસમાં, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે ફકરા નં. ૫૨ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે :-

"૫૨. બઢતી મેળવનારને થયેલા અન્યાયના ઉદાહરણ તરીકે અમારી સમક્ષ ટાંકવામાં આવેલા વ્યક્તિગત ઉદાહરણોના સંબંધમાં, વ્યક્તિઓની કિસ્મતની કસોટી પર સર્વિસ રૂલની બંધારણીયતા ચકાસવી સલામત નથી. કોઈપણ નિયમ ગમે તેવી કાળજી, ઉદ્દેશ્ય અને દૂરદર્શિતા સાથે ઘડવામાં આવ્યો હોય, સેવાના કેટલાક સભ્યોને અમુક મુશ્કેલી, અસુવિધા કે અન્યાય થવાનું નિશ્ચિત છે. સર્વિસના બે મહત્વપૂર્ણ ઘટકોના પરસ્પર વિરોધી દાવાઓનું સમાધાન એ સર્વોચ્ચ વિચારણા છે, જેમાંથી એક નવું લોહી લાવે છે અને બીજો પરિપક્વ અનુભવ લાવે છે."

[૨૯.૨] રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય વિ. સી.એન. સહસ્ત્રનામન, રિપોર્ટેડ ઇન [એ.આઇ.આર. ૧૯૮૬ એસ.સી. ૧૮૩૦] ના કેસમાં, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે ફકરા નં. ૫૮ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે :-

"૫૮. બઢતીના દષ્ટિકોણથી સમાનતાનો કોઈ ઇનકાર થયો છે કે નહીં અથવા કોઈ બંધારણીય અધિકારનું ઉલ્લંઘન થયું છે કે નહીં, તે, જ્યાં મોટી સંખ્યામાં લોકોના હિતો સંકળાયેલા હોય ત્યાં અમૂર્ત રીતે નક્કી કરી શકાતું નથી. આ અપીલમાં પક્ષકાર-સામાવાળા તરીકે જોડાયેલી ઓલ-ઇન્ડિયા રિઝર્વ બેંક એમ્પ્લોઈઝ એસોસિએશન તેમજ ઓલ ઇન્ડિયા રિઝર્વ બેંક એમ્પ્લોઈઝ ફેડરેશન, હૈદરાબાદ વતી રજૂ કરવામાં આવેલી

દલીલો પરથી સ્પષ્ટ થશે તેમ, મોટાભાગના, ખરેખર તો કામદારોની જબરજસ્ત બહુમતી બેંક દ્વારા વિકસિત યોજનાની તરફેણમાં છે કારણ કે તેમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો છે. એ ધ્યાનમાં રાખવું પડશે કે સર્વિસ જ્યુરિસ્પ્રુડન્સમાં એવો કોઈ સર્વિસ રૂલ હોઈ શકે નહીં કે જે દરેક કર્મચારીને સંતુષ્ટ કરે અને તેની બંધારણીયતા એ વાત ધ્યાનમાં રાખીને નક્કી કરવી પડશે કે તે ન્યાયી, વાજબી છે કે કેમ અને કર્મચારીઓની બહુમતી સાથે ન્યાય કરે છે અને કેટલાક વ્યક્તિઓની કિસ્મત એ કસોટી નથી. આ સંબંધમાં કમલ કાંતિ દત્તા વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, (એ.આઈ.આર. ૧૯૮૦ એસ.સી. ૨૦૫૬) (ઉપર મુજબ) માં આ કોર્ટના અવલોકનો જુઓ."

[૨૯.૩] રોહતાશ કુમાર વિ. ઓમ પ્રકાશ શર્મા [૨૦૧૩ (૧૧) એસ.સી.સી. ૪૫૧] ના કેસમાં, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે ફકરા નં. ૧૮ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે :-

"૧૮. એવી કાનૂની જોગવાઈ હોઈ શકે છે, જે સંબંધિત પક્ષકાર અથવા કોઈ વ્યક્તિ માટે ભારે મુશ્કેલી અથવા અસુવિધાનું કારણ બને, પરંતુ કોર્ટ પાસે તેની સંપૂર્ણ કઠોરતામાં તેનો અમલ કરવા સિવાય કોઈ વિકલ્પ નથી. અર્થઘટનનો આ એક સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે જો સદર અર્થ કાયદાના સાદા અભ્યાસ પર સ્પષ્ટ હોય, તો થતી મુશ્કેલી અથવા અસુવિધાનો ઉપયોગ વિધાનસભા દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતી ભાષાના અર્થને બદલવાના આધાર તરીકે થઈ શકે નથી. જો ભાષા સાદી હોય અને તેથી માત્ર એક જ અર્થને મંજૂરી આપતી હોય, તો જો તે મુશ્કેલી અથવા સંભવિત અન્યાયનું કારણ બને તો પણ તેને અમલમાં મૂકવી પડશે."

ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદાઓમાં ગુણોત્તરને ધ્યાનમાં રાખીને, અરજદારોની આ દલીલ અમે સ્વીકારી શકાતી નથી કે કેટલાક

અરજદારો આવા નિયમોના ગુણધર્મો દ્વારા મુશ્કેલીમાં મુકાઈ રહ્યા છે તે આધારે વાદગ્રસ્ત નિયમોને ગેરકાયદેસર જાહેર કરવામાં આવે.

[૩૦] વધુમાં, એવું પ્રદર્શિત કરવા માટેના કોઈપણ કારણની ગેરહાજરીમાં કે વાદગ્રસ્ત નિયમો ગેરકાયદેસર છે અને તેવા ઉદ્દેશ્યોની વિરુદ્ધ ચાલે છે જે ગુજરાત રાજ્યના ડોમિસાઈલ / રહેવાસીઓ ધરાવતા ઉમેદવારો માટે અંડરગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ અભ્યાસક્રમોમાં ઉપલબ્ધ બેઠકોના ૮૫% આરક્ષણના યોગ્ય અમલીકરણને સુનિશ્ચિત કરવા માટે બનાવાયેલ છે, અમને આ અરજીઓમાં કોઈ ગુણસહિત તત્વ જણાતું નથી. યોગ્ય નિયમો ઘડવાના માર્ગથી અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશના હેતુ માટે સંબંધિત પાત્રતાના માપદંડો અને લાયકાતનું મૂલ્યાંકન અને નિધારણ કરવાનું પ્રાથમિક રીતે પ્રતિવાદી રાજ્યનું કામ છે. જેમ કે, અમારો એ મત છે કે અરજદારો ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી આ અરજીઓમાં અરજ કર્યા મુજબ કોઈપણ રાહત માટે હકદાર નથી.

[૩૧] તે જ સમયે, એ નોંધવું જોઈએ કે અંડરગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ કોર્સમાં પ્રવેશનું નિયમન કરવા માટે, ગુજરાત રાજ્યએ 'ગુજરાત પ્રોફેશનલ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોલેજ ઓર ઈન્સ્ટિટ્યુશન્સ (રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન એન્ડ ફિક્સેશન ઓફ ફીઝ) એક્ટ, ૨૦૦૭' નામનો નિયમ અમલમાં મૂક્યો છે. સદર એક્ટની કલમ ૨૦ પ્રતિવાદી રાજ્યને નિયમો બનાવવાની સત્તા આપે છે. એક્ટ અમલમાં આવ્યા પછી, અંડરગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશનું નિયમન કરવા

માટે સમય-સમય પર નિયમો ઘડવામાં આવ્યા છે. શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૧૬-૨૦૧૭ સુધી, ઘડવામાં આવેલા નિયમો મુજબ, ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી સંસ્થામાંથી ૧૧માં અને ૧૨માં ધોરણની લાયકાતની પરીક્ષા પાસ કરવાની માત્ર આવશ્યકતા હતી. સ્થાનિક રહેવાસીઓ માટે આરક્ષણ સુનિશ્ચિત કરવા માટે, ૨૦૧૭ માં, અગાઉના નિયમોના સુપરસેસનમાં નિયમો ઘડવામાં આવ્યા હતા. પ્રતિવાદી રાજ્યએ ૨૦૧૭ માં એવા નિયમો ઘડ્યા હતા કે જો ઉમેદવાર ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળાઓમાંથી અને ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી સીબીએસઇ (CBSE) શાળાઓમાંથી ૧૦મું, ૧૧મું અને ૧૨મું ધોરણ પાસ કર્યું હોય તો તે ૮૫% હેઠળ પાત્ર બનશે. ૨૦૧૭ ના નિયમોને પડકારતી વખતે, જ્યારે આવા નિયમો પર પ્રશ્ન કરતી અરજીઓનું જૂથ દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું, ત્યારે પ્રતિવાદીઓએ ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળામાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કરવાની આવશ્યકતાનું પાલન કરવાનો ગંભીર આગ્રહ રાખ્યો ન હતો. પ્રતિવાદી રાજ્યનો કેસ છે કે છેલ્લા વર્ષમાં લગભગ ૪૦૦ વિદ્યાર્થીઓએ મેડિકલ પ્રવાહમાં પ્રવેશ મેળવ્યો છે જેઓ ગુજરાત રાજ્યની બહારના છે, જેમણે માત્ર મેડિકલ પ્રવાહમાં પ્રવેશ મેળવવાના હેતુથી જ ગુજરાત રાજ્યમાં ૧૧માં અને ૧૨માં ધોરણમાં જોડાઈને પ્રવેશ લીધો છે. તેને ધ્યાનમાં રાખીને, એક્ટ, ૨૦૧૮ માં સુધારો કરીને નિયમ ૪ માં વધુ સુધારો કરવામાં આવ્યો છે જે તારીખ ૦૪.૦૫.૨૦૧૮ ના રોજ સૂચિત કરવામાં આવ્યો હતો. ઉપરોક્ત નિયમ દ્વારા, ૮૫% અનામત ક્વોટા દાવો કરવાના હેતુ માટે ડોમિસાઇલની આવશ્યકતા દાખલ કરવામાં આવી છે. એ

સાચું છે કે અગાઉ જ્યારે નિયમોને પડકારવામાં આવ્યા હતા, ત્યારે અમે તારીખ ૦૪.૦૮.૨૦૧૭ ના ચુકાદા દ્વારા સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૩૮૭૭/૨૦૧૭ અને સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૪૨૬૦/૨૦૧૭ માં અને સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૩૮૪૨/૨૦૧૭ માં નિયમો, ૨૦૧૭ ના નિયમ ૪(૩)(૨) ને સમર્થન આપ્યું હતું, પરંતુ ત્યારબાદ નિયમોમાં નોંધપાત્ર ફેરફાર થયો છે એટલે કે રાજ્ય ક્વોટામાં અનામતના હેતુ માટે ડોમિસાઈલના માપદંડની જરૂરિયાતની આવશ્યકતા દર્શાવતો નિયમ ૪(૧–એ) ઉમેરવામાં આવ્યો છે. ૨૦૧૭ માં, જ્યારે નિયમોમાં ડોમિસાઈલની આવશ્યકતા ન હતી, ત્યારે ૧૧માં અને ૧૨માં ધોરણની હાલની આવશ્યકતા ઉપરાંત, ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળામાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કરવાનું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું, પરંતુ ગુજરાતના ઉમેદવારો માટે ક્વોટા અનામત છે તેની ખાતરી કરવા માટે, નિયમો, ૨૦૧૭ ના નિયમ ૪(૧–એ) હેઠળ ડોમિસાઈલની આવશ્યકતા પણ દાખલ કરવામાં આવી છે.

[૩૨] પ્રતિવાદીઓ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા બચાવને ધ્યાનમાં રાખીને, વધુમાં એ ધ્યાનમાં લેતા કે પ્રવેશ આપવા માટે નિર્ધારિત કરવાના પાત્રતાના માપદંડો અને લાયકાત એ પ્રાથમિક રીતે પ્રતિવાદીઓના ક્ષેત્રની અંદરની બાબત છે, વાદગ્રસ્ત નિયમો મનસ્વી છે તેવું પ્રદર્શિત કરવાની ગેરહાજરીમાં, ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ દાખલ કરાયેલી આ અરજીઓમાં અરજદારો દ્વારા અરજ કર્યા મુજબ, અમે કોઈ રાહત મંજૂર કરી શકીશું નહીં. તે જ સમયે,

કારણ કે કેટલાક અરજદારોનો કેસ છે કે તેઓ ગુજરાત રાજ્યના કાયમી રહેવાસી છે અને ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળાઓમાંથી ૧૧મું અને ૧૨મું ધોરણ પાસ કર્યા છે, તેઓ માત્ર એટલા જ આધારે પાત્રતાના માપદંડમાં બેસતા નથી કે તેઓએ ગુજરાત રાજ્યની બહાર આવેલી શાળાઓમાંથી ૧૦મું ધોરણ ભણ્યું છે, તેથી અમે યોગ્ય માનીએ છીએ કે સદર બાબત પ્રતિવાદીઓ દ્વારા વિચારણાને પાત્ર છે.

[૩૩] ઉપરોક્ત ચર્ચા અને કારણોને ધ્યાનમાં રાખીને, ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાના ઉપયોગમાં, ગુજરાત પ્રોફેશનલ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોર્સીસ (રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન ઇન અંડરગ્રેજ્યુએટ કોર્સીસ) રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના નિયમ ૪(૩)(૨) અને નિયમ ૪(૧-એ) ને રદ કરવા માટે અરજ કર્યા મુજબ કોઈપણ રાહત મંજૂર કરવા માટે અમને આ અરજીઓમાં કોઈ ગુણસહિત તત્વ જણાતું નથી.

[૩૪] તે જ સમયે, કારણ કે એ નોંધવામાં આવે છે કે ઉપર જણાવેલા ગુજરાત પ્રોફેશનલ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોર્સીસ (રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન ઇન અંડરગ્રેજ્યુએટ કોર્સીસ) રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના નિયમ ૪(૩)(૨) ને અગાઉ ઉપરોક્ત નિયમને પડકારતી અરજી નામંજૂર થવાના કારણે આ કોર્ટ દ્વારા માન્ય રાખ્યા પછી, તારીખ ૦૪.૦૫.૨૦૧૮ ના રોજ જાહેરનામા દ્વારા ગુજરાત પ્રોફેશનલ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોર્સીસ (રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન ઇન અંડરગ્રેજ્યુએટ કોર્સીસ) રૂલ્સ, ૨૦૧૭ માં સુધારાના માર્ગથી ઉમેરવામાં આવેલા

નિયમ ૪(૧–એ) ની રજૂઆત દ્વારા નિયમોમાં ફેરફાર થયો છે. ગુજરાત પ્રોફેશનલ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોર્સીસ (રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન ઇન અંડરગ્રેજ્યુએટ કોર્સીસ) રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના નિયમ ૪(૧–એ) ના ઉમેરાને ધ્યાનમાં રાખીને, જે ઉમેદવાર ગુજરાતના ડોમિસાઇલ હોવા જોઈએ તે નિર્ધારિત કરે છે, અગાઉ અસ્તિત્વમાં હતા તે મુજબ ગુજરાત પ્રોફેશનલ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોર્સીસ (રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન ઇન અંડરગ્રેજ્યુએટ કોર્સીસ) રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના નિયમ ૪(૩)(૨) હેઠળ કલ્પના કર્યા મુજબ ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી શાળામાંથી ૧૦મું ધોરણ પાસ કરવાની આવશ્યકતા ચાલુ રાખવી કે નહીં, તે પ્રતિવાદી રાજ્ય દ્વારા વિચારણા માંગી લે છે. કેટલાક અરજદારોનો કેસ છે કે જોકે તેઓ ડોમિસાઇલના માપદંડને પૂર્ણ કરે છે અને ગુજરાતમાં આવેલી શાળામાંથી ૧૨માં ધોરણની પાસ થવાની આવશ્યકતા પૂરી કરે છે, પરંતુ તેઓને માત્ર એટલા જ આધારે પાત્રતાના માપદંડમાંથી બાકાત રાખવામાં આવ્યા છે કે તેઓએ ગુજરાત રાજ્યની બહારની શાળામાંથી ૧૦મું ધોરણ ભણ્યું છે. તે બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, કારણ કે નિયમોનો ઉદ્દેશ્ય ગુજરાત રાજ્યના ડોમિસાઇલ ધરાવતા ઉમેદવારોને લાભ આપવાનો છે, અમે પ્રતિવાદી રાજ્યને સદર મુદ્દા પર તાત્કાલિક નિર્ણય લેવા નિર્દેશ કરીએ છીએ કે ગુજરાત પ્રોફેશનલ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોર્સીસ (રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન ઇન અંડરગ્રેજ્યુએટ કોર્સીસ) રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના નિયમ ૪(૩)(૨) ને સમાન સ્વરૂપમાં ચાલુ રાખવો કે નહીં અને તે મુજબ કોઈપણ સમય બગાડ્યા વિના યોગ્ય નિર્ણય લેવો.

[૩૫] તે જ સમયે, કારણ કે આપણા ધ્યાને લાવવામાં આવ્યું છે કે મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા સૂચિત સમયપત્રક મુજબ, કાઉન્સિલિંગ આજથી એટલે કે ૨૫.૦૬.૨૦૧૮ થી શરૂ થાય છે, પરંતુ અમે સૂચિત સમયપત્રકમાં ખલેલ પહોંચાડવા માટે વલણ ધરાવતા નથી. શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૧૮-૧૯ માટે અંડરગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ મેળવવાના હેતુ માટે પ્રવેશ સમિતિ દ્વારા આજથી એટલે કે ૨૫.૦૬.૨૦૧૮ થી કાઉન્સિલિંગ શરૂ થાય છે તે ધ્યાનમાં રાખીને, પ્રતિવાદી રાજ્ય ઉપરોક્ત સંદર્ભિત મુદ્દા પર નિર્ણય લે તેવી અપેક્ષા રાખીએ છીએ.

[૩૬] ઉપર દર્શાવ્યા મુજબના નિર્દેશ સાથે અમે અરજીઓના આ જૂથનો નિકાલ કરીએ છીએ. ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ નથી. સંબંધિત સિવિલ એપ્લિકેશનો, જો કોઈ હોય તો, તેનો નિકાલ થાય છે.

(મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ આર. સુભાષ રેડ્ડી)

(ન્યાયમૂર્તિ વિપુલ એમ. પંચોલી)

This Judgment has been translated using AI tool – SUVAS.

==
<u>અસ્વીકરણ</u>: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા

ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.